მარტი 1905

ჟურნალი „ჯეჯილისა"

გვ.

I	ჩვენი ცუგა ლექსი — შ. მღვიმელისა.	3
II	ლომი და მეზობლები (იგავი) — ალ. მირიანაშვილისა. . .	5
III	ქვიანი ცხვარი (თარგმანი) — ტასოსი	6
IV	ფორთოხალი (გადმოკეთებული) — ვერასი	7
V	გვირილა (ზღაპარი) — ვ. მიქაბერიძისა	10
VI	თავისი ცოდვის გამჟღავნება (თარგ.) — სონასი	17
VII	რათ გავჩენილვარ? (ფუტკრის ნაამბობი) — თეოდ. ხუსკივაძისა.	24
VIII	წვრილმანი და რებუსი	33
IX	გაზაფხულის მოწოდება ლექსი — ქოჩოსი	35
X	რათ წაიყვანეს? — ეკ გაბაშვილისა	36
XI	თათრების მფლობელობა საქართველოში — დ. კარიჭაშვილისა.	42
XII	კუტი (ანდერსენიდან) — ს. ციციშვილისა	48
XIII	ტროადის ომი, (მშვენიერი ელენე) — ა. ყუმისთაველისა .	53
XIV	ინდოეთის ხე-გველა	57
XV	ფიზიკური გეოგრაფია პროფესორი გეიკისა — სან — ინისა.	59
XVI	წვრილმანი	63

საყმაწვილო ნახატებიანი ჟურნალი

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გაზდი ყანაო!..
ი. ჭ.

№ III

წლიწადი მეთექვსმეტე

ტფილისი
სტამბა ტ. მ. როტინიანცის, № 41 || Тип. Т. М. Ротиніанца, Гол. пр. № 41
1905

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 9-го Марта 1905 г.

ჩვენო ცუგო, დილას აქეთ
კარგა ხანმა გაიარა;
მოდი ახლა ვისადილოთ,
რაც ვიშრომეთ ჯერ ის კმარა.

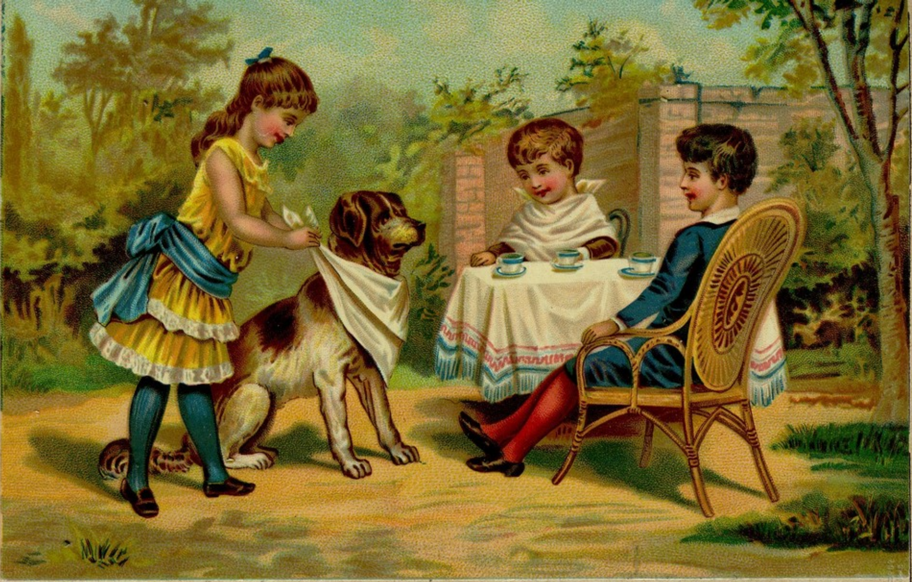

ღორი და მებოსტნე.

იგავი.

ღორი შევიდა ბოსტანში და დაიწყო დინგით მუშაობა: აჩიჩქნა, გადათხარა, კვლები პირქვე დაამხო. არ დასტოვა არც ერთი ნათესი; ყველას ძირი გამოუჩინა, გადაღრღნა, გაანადგურა.

— რა გრჯის, ვის დაუვალებიხარ, რომ ბოსტანი მთლად გადაგითხრია? ჰკითხა ღორს მებოსტნემ, რომელმაც შეასწრო ამ დროს არა-მკითხე მუშას.

— სიმართლე დავკარგე და იმას ვეძებო, მოსწრებულად მიუგო ღორმა.

— სწორეთ რომ აგრეა, ნამდვილს ამბობ, დაეთანხმა მებოსტნე.

— რას ამბობ, ტყუისო, — განცვიფრებით შენიშნა იქ დამსწრემ, — ეგ ღორი თავისს სასუნსლავს დაეძებს და სიმართლის დაკარგვას იგონებსო.

— არა, — მიუგო მებოსტნემ, — ღორს მე ვერწმუნები: სიმართლე რომ არ დაეკარგა, ხომ ველარც იცრუებდაო.

ალ. მირიანაშვილი.

ჭკვიანი ცხვარი.

ყველას ცხვარი მიაჩნია სულელ პირუტყვათ, მაგრამ ქვემოთ მოყვანილი ამბავი გვიჩვენებს, რომ ცხვრებს ერთმანერთი ებრალებათ და ხშირათ მალიან გონივრულათაც იქცევიან.

ერთ ახალგაზდა ექიმს უყვარდა ველოსიპედით სეირნობა; ერთხელ მინდორზე რომ გაიარა, სადაც ცხვრის ფარა სძოვდა შეამჩნია, რომ მის დანახვაზე მთელი ფარა გაიფანტა—ერთი ცხვარი-კი წამოვიდა პირდაპირ ექიმისკენ; ის საცოდავათ ბღაოდა და ექიმს შიგ თვალებში მუდარებით შესცქეროდა. ექიმმა ვერ გაიგო რაში იყო საქმე, მაგრამ მაინც ჩამოხტა ველოსიპედიდან. როგორც-კი დაინახა ეს ცხვარმა, მაშინვე გაიქცა მინდვრის ბოლოს და თითქოს ამასაც იწვევდა იქითკენ. ექიმი გაჰყვა. აღმოჩნდა რომ ერთი ცხვარი ჩავარდნილიყო პატარა მდინარეში და ვერაგზით თავი ვერ დაეღწია წყლიდან.

ექიმმა საჩქაროთ ამოიყვანა წყლიდან საბრალო პირუტყვი და მაშინვე ორივე ცხვარი მხიარული კუნტრუშით გამოუდგენ თავიანთ დაწინაურებულ ამხანაგებს.

ტასო.

ფორთოხალი.

ერთ ბაყალს, სხვა ხილთან ერთათ ფანჯარაზე დაელაგებინა ლამაზი ფორთოხლებიც. ამ ფანჯრის წინ გზათ გაიარეს პატარა თამარომ და მისმა დედამ. დედამ თამაროს ერთი ლამაზი ფორთოხალი უყიდა. პატარა გოგონა შინ რომ დაბრუნდა ფორთოხალი გაფცქვნა და ყველას გაუნაწილა; ერთი ნაჭერი დედას მისცა, ერთი გადიას და ერთიც თითონ შეჭამა, კურკები-კი ძირს გადაყარა. დედამ აიღო პატარა ქოთანი, ჩაყარა შიგ მიწა და უთხრა თავის გოგონას:

— შვილო, აიღე ფორთოხლის კურკები, ამ მიწაში დათესე და ფანჯარაზე მზეზე დადგიო.

ქოთანი დიდხანს იდგა ფანჯარაზე. თამარა მიწას წყალს ასხამდა, მზე-კი ათბობდა. ერთ დილას, როცა თამაროს ეძინა, მიწი-

დან მწვანე მცენარემ თავი ამოჰყო. თამარომ რომ დაინახა შეჰყვირა:

— დედიკო, დედიკო! ჩვენ ქოთანში რაღაც მცენარე ამოსულაო!

—

იზრდებოდა თამარო, იზრდებოდა მცენარეც.

პატარა გოგონას ძალიან უნდოდა, რომ იმის მცენარეს ფორთოხალი მოესხა. წავიდა თავიანთ მებაღესთან, წაიღო თან თავისი მცენარე და შეეხვეწა:

— ჩემო გულ-კეთილო მებაღევ, ისე გამიკეთე ჩემი მცენარე, რომ ფორთოხალი მოისხასო.

მებაღეს ბაღში დიდი ფორთოხლის ხე ედგა; ამ ხეს ტოტი მოსჭრა, პატარა მცენარეს გვერდზე ცოტა ამოსჭრა, შიგ თავის ფორთოხლის ტოტი ჩასვა და ზედ მჩვარი მოუჭირა. ცოტახნის შემდეგ ფორთოხლის ტოტი და მცენარე შეხორცდენ. მაშინ მებაღემ თამაროს დაუძახა და უთხრა:

— წაიღე შენი მცენარე, ცოტახნის შემდეგ მოისხამს მრგვალ და ტკბილ ფორთოხლებსო.

—

გოგონამ ფორთოხლის ხე შინ წაიღო და ისევ ფანჯარაზე დადგა.

ერთხელ თამრომ შენიშნა მცენარეზე მწვანე კოკორი, რომელიც თან-და-თან იზრდებოდა და ბო-

ლოს თეთრ სუნოვან ყვავილათ გადიშალა. ყვავილი მალე გასცვივდა და დარჩა ამის მაგივრათ მარტო მწვანე ნაყოფი. ნაყოფი იზრდებოდა და ყვითლდებოდა. ბოლოს გადაიქცა პატარა მრგვალ ფორთოხლათ.

თამარომ ეს ფორთოხალი მოსწყვიტა, ქერქი გააძრო, დაჰყო ნაჭრებათ: ერთი ნაჭერი დედას მისცა, ერთი გადიას და ერთიც თითონ შეჭამა. თან სიხარულით გაიძახოდა:

— ეს ფორთოხალი ხომ ჩემი დათესილი და მოვლილიაო.

ვერა.

(გადმოღებული)

გვირილა.

(ზღაპარი)

ერთ მდიდარ სასახლის გარშემო იყო გაშენებული მშვენიერი ბაღი. სახლის წინ მწვანეთ ბიბინი გაჰქონდა პატარა მინდორს. მინდორს გარშემო კვალი ჰქონდა შემოვლებული, რომელიც ყვავილების გადასარგავათ იყო მომზადებული. მინდორში ამოვიდა პატარა გვირილა, რომელსაც არავინ არა რწყავდა, არავინ უვლიდა. ზოგჯერ შემოუბერავდა მოუსვენარი ქარი, გადუღუნავდა ღეროს და დააურევინებდა ნაზ ფოთლებს. გვირილა რაც შეეძლო უფრო ღრმათ იდგავდა ფესვებს მიწაში; სულ იმას ცდილობდა ქარს მირიანათ არ მოეწყვიტა. ასე იზრდებოდა გვირილა მარტო, სხვის დაუხმარებლათ

გვირილას ახლო იდგა დაბერებული ასკილის ბუჩქი. ერთხელ ასკილმა უთხრა გვირილას:

— ახლა ძლივს უძლებ წვიმას და მოუსვენარ ქარის ბერვას, მაგრამ მაშინ რაღა გეშველება, შე საწყალო, როცა დიდი ქარ-ბუქი ამოვარდება?.. შარშან, როცა შენ ჯერ არ იყავი ქვეყნიერობაზე გაჩენილი, ამოვარდა საშინელი ქარ-ბუქი; ბევრი ხეები დაამტვრია ჩვენ ბაღში, ბევრი ყვავილები გაჭყლა, დაჟეჟა. მაშინ, იმ ოხერმა მეც ბევრი მავნო, კიდევ კარგი, რომ აღმოსავლეთით ბაღის კედელი მაფარია. შე საწყალო ობოლო, ერთათ ერთო ჰაწკუნავ, რა უნდა ქნა, ვინ დაგიფარავს, ვინ გიშველის?!..

— მე თვითონ ვეცდები მიწიდან ვიწოვო ძალ-ღონე, რომ მაგრა დავუხვდე უბედურებას და ჩემ მტერს ქარ-ბუქს. ბრწყინვალე მზის სხივები გამიშუქებენ, გამათბობენ და გავმაგრდები!—მიუგო გვირილამ.

ყველა ეს დიდის გრძნობით და იმედით წარმოთქვა გვირილამ და ფოთლებით და ყვავილ-კუკურით მზისაკენ გადიხარა.

ერთხელ ბაღჩაში შემოვიდენ მებაღეები, რომლებმაც რაღაც მუშაობა და მოძრაობა დაიწყეს. სახლის აივანი გაამსეს მწვანე კასრებით, რომლებშიც ჩარგული იყო სხვა-და-სხვა ყვავილები. კვლები ხელ-ახლათ დაბარეს, გაასუფთავეს და გადარგეს შიგ ორანჟირეიდან *) გადმოტანილი სხვა-და-სხვა მცენარეები.

*) ზამთარში ყვავილების შესანახი თბილი შუშაბანდიანი ოთახი.

გვირილა დიდის სიამოვნებით შესცქეროდა მცენარეებს, უკვირდა, არ ეგონა თუ ქვეყნიერობაზე ამგვარი ყვავილები

გვირილა.

არსებობდენ. იქვე გვირილას ახლოს მოჩანდა მშვენიერი სუნოვანი ყვავილი «ბავარდია», რომელსაც გადაეშალა თეთრი ოთხ-ფურცლიანი ყვავილები, თითქო წმინდა სანთლიდან არის ჩამოსხმულიო, რომლებიც ისე ბრწყინავდენ მწვანე ფოთლებში, როგორც ცაში ვარსკვლავები. «ბავარდიას» მალიან ეჩოთირებოდა გარეთ ჰაერში დგომა; ის დაიბადა და გაიზარდა შუშის ხუფის ქვეშ და ჯერ ცივი ნიავი არ მიჰკარებოდა. როცა გრილი წმინდა ნიავი ამოვარდებოდა, «ბავარდიას» ეჯავრებოდა და ნატრობდა ორანჟირეიაში ყოფნას. აგრეთვე არ მოსწონდა, როცა ყვავილზე წვიმის ნამი დაეცემოდა ხოლმე. ორანჟირეის ბუხრების სითბო ერჩივნა მზის თბილ სხივებს. იდგა ამპარტავნათ, დიდებულათ, თავგამოდებული, უკმაყოფილო. ყველა ყვავილები და ბალახები, რომლებიც გარშემო იდგენ აღტაცებაში მოდიოდენ «ბავარდიის» დანახვაზე; ჩაეკიდათ თავები მირს და გაიძახოდენ: «რა ლამაზია! რა მშვენიერიაო!»

მარტო დაბერებული ასკილი გულდაწყვეტილი მრისხანეთ ამბობდა:

— ჩემის აზრით გვირილა, რომელიც თითონ იზრდის სარჩოსათვის, იტანჯება, იტანს ქარიშხალს, სეტყვას, ათასჯერ სჯობიან იმ ორანჟირეიდან გამოსულს განაზებულ ყვავილს. მაგრამ ამ აზრისა იყო მარტო ასკილი, დანარჩენი მცენარეები აღტაცებულები იყვნენ «ბავარდიის» სილამაზით და «ბავარდიასაც» დედოფალსავით თავი აემაღლებინა და გვირილასკენ გადახედვასაც-კი არა კადრულობდა. დაჩაგრულ გვირილასაც თავი მოედრიკა «ბავარდიას» წინაშე.

დრო გადიოდა.

დადგა მკათათვის ცხელი დღეები. ერთბაშათ მოიღრუბლა, ჩამობნელდა; მოისმა ქუხილის ხმა, ავარდა მტვერი.

— გამაგრდი, გამაგრდი, მაგრა მოეჭიდე მიწას ფესვებით—ხედავ რა ქარ-ბუქი ამოვარდა!—თუ ძალ-ღონე გაქვს ახლა გამოჩნდება— ჩაუჩურჩულა «ბავარდიას» გვირილამ.

«ბავარდიამ» გადიღუნა თავისი თეთრი ყვავილი გვირილასკენ და ამაყათ უთხრა:

— შენ, შენ თავზე იფიქრო ის გირჩევნია! შე საცოდავო ბალახო; არავინ არ გიფარავს, არა გშველის,—მე-კი, განა არა ხედავ, გარშემოკრული მაქვს ლატნები და ჭილობიც მახვევია?!..

— შენ ლატნები და ჭილობი ვერას გიშველის, თუ ფესვებში და ღეროებში ძალ-ღონე არა გაქვს. ეცადე ფესვები გაიმაგრო! ხელ-ახლათ მიუგო გვირილამ თავაზიანი

კილოთი. მაგრამ «ბავარდიამ» ყურიც არ ათხოვა და დიდათ შეურაცხყოფილმა ზურგი შეაქცია.

ქარიშხალი მლიერდებოდა, ხშირათ ელავდა, შავი ღრუბლებიდან გადმოსკდა ჯერ მოშხო წვიმა, მერე სეტყვა.

— მშვიდობით, ჩემო პაწკუნავ, მშვიდობით,—შესძახა ასკილმა გვირილას,—განა გადიტან, შე საბრალო პატარა არსებავ, ამისთანა უამინდობას?!..

— ნახვამდის!—ოდნავ შესძახა ასკილს გვირილამ.

გვირილა დიდ შიში იყო. სეტყვამ ფოთლები სულ დაუჭეჭა, ყვავილები და ღეროები დაუმტვრია.

— იმედი ნუ გაქვს ლატნებისა, «ბავარდიავ»... კიდევ შესძახა გვირილამ; მაგრამ ქარიშხალმა გვირილას სუსტი ხმა აქეთ-იქით გაფანტა.

მთელი დღე და ღამე მოუსვენრათ ქშუოდა ქარი და ჩავარდა მხოლოდ დილით. მზემ თვალი გამოაჭყიტა, ბუნებამ გაიღიმა. ფრინველებს ბუჩქებში ჟივილ-ხივილი შეუდგათ. ნამიან ბალახებში დახტოდენ ბაყაყები და რაც მალი და ღონე ჰქონდათ ყიყინებდენ: «ყი, ყი, ყი! გათავდა ჩვენი დღესასწაული. ისევ დაიწყო გვალვა! ყი, ყი! წავიდეთ, შვილებო, ჭაობში: ყი, ყი, ყი!»

— ეს რა ამბავია? დიდი ქარიშხალი ჩავარდა და მე-კი ცოცხალი ვარ?»—გაიფიქრა გვირილამ და დაიწყო თავისი დაჭმუჭნული და სველი ფოთლების სწორება.

ავდარმა ძალიან შეაწუხა საცოდავი გვირილა, მაგრამ მიწიდან მაინც ვერ ამოგლიჯა, რადგან ფესვი მაგრათ ჰქონ-და მიწაში გადგმული, მცენარემ იგრძნო, რომ წვიმისაგან ღონე მოემატებოდა.

— ნეტა რა მოუვიდა ასკილს? ან «ბავარდიას?» გა-იფიქრა გვირილამ და პირველათ გადახედა თავის მეგობარ ასკილს.

ასკილის ბუჩქი სულ მილეწილ-მოლეწილი იყო; ქარს ბევ-რი ფოთოლი და ყვავილები გაეძრევინებინა, მაგრამ მაინც ცოცხალი იყო, მან გაუშვირა გვირილას ეკლიანი ტოტი და გაუღიმა. გვირილამ სიხარულით ფოთლები აამრიალა, მერე შეხედა იმ კვალს, რომელსაც გუშინ «ბავარდია» ამშვენებ-და. ღმერთო ჩემო, რას წარმოადგენდა ის ადგილი! ყველა ყვავილები, რომლებიც «ბავარდიას» გარშემო ყვაოდენ, სულ პირქვე ეყარენ. «ბავარდია», ამაყი თავგამოდებული «ბავარდია», ეგდო შავ მიწაზე, ფესვებ-გადმობრუნებული და წუნარათ სული ამოსდიოდა, ჭკნებოდა. მის გარშემო ეყა-რა დამსხვრეული ლატნები და ჭილობის ნაფლეთები...

— შე საწყალო!—მიაძახა გვირილამ,—ძალიან-კი მოგ-წონდა თავი, დიდი იმედი გქონდა სხვები დამიფარავენ, მო-მეშველებიანო, ის გერჩივნა, შე საცოდავო, შენ თვითონ გებ-დო ყური შენი თავისათვის. დიდგულობამ და ბატონობამ გიყო, რომ პირველმა ქარ-ბუქმა დაგღუპა, ბოლო მოგიღო,

წუთი-სოფელს გამოგასალმა. საწყალო, საცოდავო «ბავარდიავ!» უთხრა გვირილამ და ცოტა არ იყოს დაღონდა.

მაგრამ გვირილამ მალე იგრძნო, რომ მიწიდან ტკბილი სისველე აძლევდა ძალას. გადაშალა რამდენიმე ახალი ყვავილი, უფრო სადი და მოზრდილი წინანდელზე, და მზის საამურ თბილ სხივებზე მხიარულად ბზენა დაიწყო. გვირილას დაავიწყდა გაჭირვება და სიხარულით ისმენდა ფრინველები რომ მწყობრათ უგალობდენ სადღესასწაულო ხმებს.

ვ. მიქაბერიძისა.

(რუსულიდან)

თავისი ცოდვის გამჟღავნება.

ების ესტუმრა შვილი-შვილებს და თან საჩუქრები მოუტანა: პატარა ვასოსა და ალექსის მშვენიერი აფერადებული ქალა-ქური ციგები, რომლითაც თავისუფლად შეეძლოთ თოვლზე ცურაობა. ლიზასა და სოფოს-კი ორი ერთნაირი ნახატი. ორი-ვეზე გამოყვანილი იყო ჩინეთის ერთი დიდი ქალაქი, რომელიც მდინარის პირს მდებარეობს.

რა არ იყო ამ ნახატზე გამოყვანილი: მრავალი ნავით მოცურავე ხალხი, დიდი და პატარა ჩინელები, ქალი და კა-ცი — უცნაურ ჭრელ ტანისამოსში გამოწყობილნი, წითელ-ყვითელ წვერ-მოკაუჭებულ ფეხსაცმელებით, თავზე სოკოსა და თეფშის მსგავსი ქუდებით. ხელშიაც თითქმის ყველას ჭრელი მარაოები ეჭირათ. მდინარეში იმოდენა ნავები და-ცურაობდენ ხალხით სავსე, რომ წყალი თითქმის აღარა ჩანდა.

მეტის მეტათ გაერთვნენ ბავშები ამ ნახატების შინჯვით, მთელ საათს შინჯავდენ და როდესაც დედამ მათ სადილათ დაუძახა ჯერ კიდევ სრულიად არ მოესწროთ ყველა სახლების, ნავების და ხეების დათვალიერება.

— რა ვწუხვარ, რომ ჩემ ნახატს ჩარჩო არა აქვს. დავკიდებდი ჩემს ოთახში, დედოფლები რომ მილაგია იმ კუთხეში და მთელ დღეს თან დედოფლებს ვეთამაშებდი და თან ნახატს ვათვალიერებდი!.. ამბობდა სიხარულისაგან აწითლებული ლიზა.

— მეც აგრე ვიზამდი.—დაუმატა სოფუნამ.

— იცით რა მოვიგონე? მოდი ჩემ ნახატს რამე ნიშანს დავადებ, რომ სოფუნას ნახატისაგან გავარჩიო ხოლმე—ეუბნებოდა ძმებს ლიზა.

— მეცა, მეცა! გაიძახოდა სოფუნა.

— მოდი აგერ განაპირას რომ ჩინელი დგას იმას თვალში ნემსს გავუყრი და ეს იქნება ჩემი ნახატის ნიშანი·

— მეც გავუყრი - შეჰყვირა სოფუნამ.

— შე სულელო, თუ შენც ჩემნაირ ნიშანს დაადებ, როგორ-ღა გავარჩევთ, რომელი რომლისაა?

— არ მინდა, არა. მეც უნდა გავუკეთო - გაიძახოდა სოფუნა.

ძლივს მოახერხეს და-ძმებმა სოფუნასთვის აეხსნათ, რომ თუ ორივე ერთნაირ ნიშანს დაადებდა ნახატები ისევ აირეოდა ერთმანეთში. სოფო ჯერ ექვსი წლისა არ იყო და

ამიტომ, ლიზასთან შედარებით, ის სულ უგონო ბავშათ ჩაითვლებოდა.

დაწოლის წინეთ ნახატები სასტუმრო ოთახში ფორტოპიანოზე დააწყეს და, რომ არაფერს გადმოეგდო, ზედ დიდ უდიანი წიგნი დაადეს.

საღამოს ცხრა საათზე ბავშებმა დაიძინეს და მთელ ღამეს სიზმარში სულ ბებიას საჩუქრების შინჯვაში იყვენ. ვაჟებს ეჩვენებოდათ, ვითომ დიდ თოვლიან გორაზე მოსრიალებდენ ციგებით. ქალებს ებლანდებოდათ ჩინელ ქალთა და კაცთა გროვა, რომლებიც ნევსით გახვრეტილი თვალებით გამოიცქირებოდენ და მარაოს ქნევით თავებს უკრავდენ ლიზას და სოფუნას.

დილით სოფო და ლიზა ლოგინიდან საჩქაროთ წამოცვივდენ, ტანთ ჩაიცვეს, პირი დაიბანეს და სასადილო ოთახისაკენ გაექანენ ჩაის დასალევათ. მაგრამ ლიზამ ვერ მოითმინა, ჯერ სასტუმრო ოთახში შევარდა, რომ ერთი თვალი გადაევლო ნახატისათვის. იმან საჩქაროთ მიირბინა ფორტოპიანოსთან, ასწია დიდ-უდიან წიგნს და წამსვე შენიშნა, რომ მხოლოთ ერთი ნახატი-ღა იყო. დაუწყო მეორეს ძებნა ფორტოპიანოზე, საწიგნეზე, წიგნების შკაპში, მაგრამ ვერსად ვერ ნახა.

— ვისი ნახატი დაიკარგა, ჩემი თუ სოფოსი? გაიფიქრა იმ წამსვე ლიზამ. იმან გადმოაბრუნა ნახატი, მიუშვირა სინათლეზე და დაუწყო თვალიერება ჩინელის თვალს,

მაგრამ ნევსის ნაჩხვლეტი არსად ჩანდა — «სჩანს ნახატი ჩემი არ არის—სოფოსია! გაიფიქრა ლიზამ — ახლა მე ცარიელი დავრჩები, ნახატი არ მექნება, ამას სოფუნას მისცემენ... მაგრამ ამ ნახატზედაც რომ ვუჩხვლიტო ნევსი ჩინელს თვალში?.. რა იქნება?.. ვინ რას გაიგებს!.. ყველა დარწმუნდება, რომ სოფოსი დაიკარგა და არა ჩემი

ლიზას დიდხანს არ უფიქრია, გააღო დედის ხელსაქმის ყუთი, ამოიღო ნევსი და უჩხვლიტა ნახატზე ჩინელს თვალში და საჩქაროთ შევარდა სასადილო ოთახში.

— ერთი ნახატი დაკარგულა, სწორეთ სოფუნას ნახატი, ჩემი აგერ არის და სოფოსი აღარ არის!.. სადღაც დაკარგულა! ქაქანით და სხაპა-სხუპით გაიძახოდა ლიზა და თან წითლდებოდა შიშით, სიცრუე არავინ შემამჩნიოსო. მართლაც ვერავინ შეამჩნია.

დაათვალიერეს ნახატი სინათლეზე და ნახეს, რომ პატარა ჩინელს თვალი მართლა ნევსით ჰქონდა გახვრეტილი. ყველა დარწმუნებული იყო, რომ სოფუნას ნახატი დაიკარგა.

— ყველა კარგი, მაგრამ, საკვირველია, სოფუნას ნახატი სად დაიკარგა! კითხულობდა ყველა.

შეეკითხნენ დედას, იმანა თქვა — არაფერი ვიციო. დაუძახეს მოსამსახურეს, მაგრამ არცარა იმან იცოდა.—დილით ოთახები რომ დავალაგე მარტო ეგ ერთი ნახატი იდო ფორტოპიანოზეო—მოახსენა მოსამსახურემ.

სოფუნა დაჰა-დუჰით ერიდა ცრემლებს. ისეთი შეწუხებული იყო, რომ იმ დღეს წიგნიც ვეღარ წაიკითხა. დედას ძალიან შეეცოდა და ნება მისცა შენი დედოფლები მოიტანე და სასტუმროში, როგორც გინდა ისე ითამაშეო.

ლიზასაც ძალიან ეცოდებოდა თავისი დაია, მაგრამ იმის გამოცხადებას ვერ ბედავდა, რომ ჩინელს თვალი მე გავუხვრიტეო.

— დედა, უეჭველია, სოფუნას რამეს აჩუქებს! ფიქრობდა ლიზა — მეც ვაჩუქებ რასმე და ამით დავამშვიდებო — და დაუწყო თავის სათამაშოებს შინჯვა. როგორც იყო ამოარჩია ერთი დამჭკნარებული ცხვარი, რომელსაც ცხვირი სულ დაბამბული და ტანზე ბალანიც იქა აქა ჩრჩილისაგან შეთხელებული ჰქონდა. ლიზამ ამ ბებერ ცხვარს ერთი ბებერი მამალიც მიუმატა, რომელიც სიყმაწვილეში თამამათ აქნევდა ფრთებს და მკაფიოთ გაიძახოდა: «ყიყლიყოო», ახლა-კი ძლივ ხაოდა და ფრთებსაც ოდნავ აზვანზვალებდა. ეს ორივე სათამაშოები აჩუქა ლიზამ სოფუნას და ცოტათ დამშვიდდა; ნახატი არსად გამოჩნდა და დარწმუნებული იყო მის ეშმაკობას ვერავინ გაიგებდა.

დაღამდა. ბავშები გარს შემოსხდომოდენ რგვალ მაგიდას და მეცადინეობდენ: ვაჟები ხატავდენ, სოფუნა ქაღალდის ხუხულებს აშენებდა და ლიზა ნახატზე ჩინელებს ათვალიერებდა.

ამ დროს გაიღო კარი და ბიძია ნიკო შემოვიდა, რო-

მელსაც ხელში დიდათ რაღაც შეხვეული ეჭირა. ბავშები მისცვივდენ თავიანთ საყვარელ ბიძიას და დაუწყეს ალერსი. ბიძიამ ჯერ ყველა გადაჰკოცნა, მერე გახსნა შეხვეული და ბავშებს დაანახვა მშვენიერ მოოქრულ ჩარჩოში ჩასმული სოფუნას ნახატი.

ისე მოულოდნელი იყო ბავშებისთვის ეს, რომ პირველში ნახატი ვერც-კი იცნეს.

— სოფუნა, ეს ხომ ის ნახატია შენ რომ დაგეკარგა? შეჰყვირა ვასომ და თან სიხარულით ხტუნვა დაიწყო.

— არა, არა! მაგისი-კი არა, ჩემია! უცბათ წამოიძახა ლიზამ.

მოოქრულ ჩარჩოში ნახატი ისეთი მშვენიერი ჩანდა, ისე მოეწონა ლიზას, რომ მოუფიქრებლათ თავისი ცოდვა თვითვე გაამჟღავნა.

— როგორ თუ შენია? შენ ნახატზე ჩინელს აკი გახვრეტილი აქვს თვალები? შეწუხებული — წუწუნით დაეკითხა სოფუნა.

ლიზა გაწითლდა. სირცხვილით კინაღამ ტირილი დაიწყო.

— საკვირველია!—თქვა ბიძია ნიკომ და წარბ-შეკვრით შეაცქერდა ლიზას — მე რომ ამ ნახატს ჩარჩოს ვუკეთებდი, შევნიშნე რომ აქაცა აქვს ჩინელს თვალები გახვრეტილი!

ლიზას თავპირი აღდგომის წითელ კვერცხსავით გაუწითლდა. ბიძიამ ლიზას ზურგი შეაქცია და განაგრძო:

— წუხელის გვიან მოვედი. თქვენ, ბავშვებო, ყველას გძინათ. დედა-თქვენმა მიამბო, ბებიამ ბავშვებს მშვენიერი ნახატები მოუტანაო. მე გადავწყვიტე: მოდი ყველას ჩუმათ ერთ ნახატს წავიღებ სახლში, ხვალ დილას ლამაზ ჩარჩოს გავუკეთებ და საღამოს მოულოდნელათ მოვიტან-მეთქი. წასვლის დროს ჩუმათ პალტოს-ქვეშ ამოვიდე ნახატი, ისე რომ არც დედას და არც სხვებს არავის დაუნახავს.

— ჩემო მია, ლიზას ნახატსაც ხომ გაუკეთებ ამისთანა ჩარჩოს? შეეკითხა სიხარულისაგან აწითლებული სოფუნა

— არა.

— რატომ? რატომ? ერთხმათ მიაძახეს ბავშვებმა.

— თითონ ლიზას ჰკითხეთ და ის გეტყვით, იმან იცის. უპასუხა მიამ.

მაგრამ ლიზა არაფერს ამბობდა, თუმცა და-ძმები ბევრს ეხვეწებოდენ, გვითხარი, მია რატომ არ უკეთებს შენ ნახატს ჩარჩოსაო.

ლიზიკოს თავისი ნახატი ამ დღიდან ჭირივით შესძულდა. ისეთ ალაგას შეჰკუნჭა შკაფში, რომ თვალითაც აღარ დაუნახავს. მთელი ზამთარი ლიზა სირცხვილით იწოდა და არ იცოდა, როგორ გაემართლებინა თავი, როდესაც ბიძია ნიკო მოვიდოდა ხოლმე და დაეკითხებოდა:

— უთხარი თუ არა შენ და-ძმებს, რატომ არ გავუკეთე ჩარჩო შენს ნახატსაო?

სონა.

(თარგმანი)

რათ გავჩენილვარ!

(პატარა ფუტკრის ნაამბობი)

ახსოვს, არასოდეს არ დამავიწყდება ის ბნელით მოცული არემარე, ის ჰაერ დახშული მიდამო, სადაც მე დავიბადე, სადაც პირველათ ავახილე თვალები. ჩემი დაბადება არავისაც არ გახარებია. მე ეს მჯერა, მით უმეტეს, რომ იმ დღეს ჩემს გარშემო ყრუ ზუზუნის მეტი არც მხიარულება, არც წუხილი, არც რაიმე უჩვეულებრივო არ შემინიშნავს, არ მსმენია. მე ეს არც გამკვირებია. პირველ დღესვე ვიგრძენ, რომ ჩემი ამ სოფლათ მოვლენა მეტი იყო.

ჩემი მშობლები უჩემოთაც დატვირთულნი იყვნენ წვრილი შვილებით. ჩემი დაბადებით მეტი შრომა, მეტი მწუხა-

რება თუ მოემატებოდა, თორემ მე რა შემეძლო ოჯახში შემეტანა. ასე ვფიქრობდი, ასე მეგონა ცხოვრებაც ამ გზაზე დამაყენებდა. მაგრამ თურმე ძლიერ ვსცდებოდი. ოცნებაშიაც ვერ წარმოვიდგენდი იმ ამბებს, რაც შემდეგ ცხოვრებამ დამანახვა. ჩემი არსებობის პირველ დღეებში, როცა ჯერ ისევ ნორჩი, უძლური და ბალღი ვიყავი, არ ვიცოდი რა იყო ეს ქვეყანა, რა დანიშნულება მქონდა ცხოვრებაში, რისთვის დავიბადე ამ ქვეყნათ... ეს და ბევრი ამგვარი კითხვები ძლიერ მაწუხებდენ. ვიცოდი, რომ ცოცხალი არსება ვიყავი. სადღაც, ბნელით მოცულ როფში (სკაში) ვიმყოფებოდი. თვალები თუმცა მქონდა, მაგრამ სინათლეს ვერსად ვერ ვხედავდი, მთელი ქვეყნიერობა ბნელის ზეწარში გახვეულათ მქონდა წარმოდგენილი... მართალიც ვიყავ ამ შემთხვევაში.

ჩემი მშობლების როფი (სკა) ბაღის ერთს მივარდნილ კუნჭულში იყო დადგმული როფი მჭიდროთ იყო შეკრული და სინათლეს იშვიათათ შეეძლო იქ შეეშუქა. თუმც ჩემ დღეში სინათლე არ მენახა, არ ვიცოდი რა იყო ნათლით მოსილი ქვეყანა, მაგრამ რაღაც უხილავი ძალა, რაღაც ბუნებითი მოთხოვნილება დღე მოსვენებას არ მაძლევდა და ღამე.. ერთს დილას ჩვეულებრივზე უფრო ადრე გამომეღვიძა... უცებ შევკრთი... თვალები პატარა ბანჯგვლიან ფეხებით ამოვიწმინდე... შევნიშნე, რომ როფის შუა, მის სი-

გრძეზე, წვრილი თეთრი ბაფის მსგავსი, სვეტი გაჭიმული-ყო. უცებ გავექანე და მივუახლოვდი.

მისმა დანახვამ ჩემს თვალებს სულ სხვა ელფერი მია-ყენა. ვგრძნობდი, რომ უფრო კარგათ ვიყურებოდი. სი-ამოვნების სხივმა პირის სახე გამიბრწყინა. ვიფიქრე, რომ ეს რაღაც კარგი, სანუგეშო უნდა იყოს-მეთქი. ვხედავდი, რომ მის ახლო-მახლო სიბნელეს ადგილი აღარ ჰქონდა. აქა-იქ, როფის (სკის) კუთხეებში ჯერ კიდევ იყო სიბნე-ლე, მაგრამ ამ პატარა სინათლის შუქმაც დიდი ცვლილება შემოიტანა ჩვენს ოჯახში. აქ ცხოვრება ახლა კიდევ უფ-რო ჯოჯოხეთურათ მოგვეჩვენა. ოცნებამ შორს გამიტაცა: «საიდან გაჩნდა ეს სინათლე? ნუ თუ არის ისეთი ქვეყანა, რომელიც ამგვარ ნათელით არის შემოსილი?» ვიფიქრე ჩემ-თვის და მივუახლოვდი ამ სვეტს...

ამ დაახლოვებამ ახლა კიდევ სხვა მაგრძნობია. მის ახ-ლოს ხანგრძლივი დგომით რაღაც სასიამოვნო სითბო ვიგრ-ძენ. აქამდის, რომ სიცივისა გამო ვკანკალებდი, ახლა სი-ცივეს სრულიადაც აღარ ვგრძნობდი — გავთბი. ამან კიდევ უფრო დამაფიქრა და უნებლიეთ შემიყვარდა ეს უცნობი მა-ლა. პატარა ხანს შემდეგ გავყევი ამ სინათლის ბაფს და როფის ერთ ჯუჯრუტანასთან მიმიყვანა. აქ შევიტყე, რომ სინათლე ამ ჯუჯრუტანადან შემოპარულიყო...

ცალი თვალით გამოვიხედე, მაგრამ, ღმერთო ჩემო!

რაც ამ ცალი თვალით იქ დავინახე, ის ორივე თვალით ჩემ სიცოცხლეში არ მენახა!

მაშინვე გადავსწვიტე აქაურობა დამეტოვებია. ყველაფრისათვის ზურგი მექცია და ამ ნათლით შემოსილ ქვეყნის კალთებს-ქვეშ თავი შემეფარა. მივხოხდი უფრო ახლოს, ჯუჯრუტანაში გავყავი ცალი ფეხი, მინდოდა მეორეც გამეყო, მაგრამ უცებ უფროსი მეები შემომვრენ, დამეტაკენ და ისევ ბნელით მოცულ როფში გადმომაგდეს.

დიდხანს ვეგდე უგრძნობლათ. გვიან მოვედი გონზე. ავდექი და ისევ ჯუჯრუტანისაკენ გავემგზავრე. ჯუჯრუტანა მუდამ სავსე იყო ფუტკრებით—გადიოდენ და შემოდიოდენ. დიდხანს ვიდექ და დროს ვეძებდი, რომ თავისუფლათ ჯუჯრუტანაში გავმძვრალიყავ და ეს საწეტარო ნათლით შემოსილი ქვეყანა თვალით მენახა.

ამ სანეტარო დროსაც მალე ვეღირსე. ერთ წამს ჯუჯრუტანა განთავისუფლდა; მეც მსწრაფლ მივირბინე და უცებ როფიდან სადღაც ჰაერის სივრცეში გადვიჩეხე. ამ დროს აღარ მახსოვს, სად ვიყავი ან რას ვგრძნობდი. უცებ ფრთები გამეშალა; სიხარული, სიამოვნება და თავისუფლება ყველა ერთათ ვიგრძნე, ყველაფერი ერთ დროს გამოვცადე. აღტაცებული მივრბოდი სადღაც შორს, შორს, თვითონაც არ ვიცოდი სად.

მეგონა ეს სიამოვნება სულ ასე გაგრძელდებოდა, მაგრამ მოვტყუვდი. თურმე ეს ნათლით შემოსილი ქვეყანა

სიტკბოებაზე უფრო მეტს სიმწარეს აგრძნობიებს ყოველ ცოცხალ არსებას, თავისუფლებას უსათუოდ ფრთებს შეუკვეცს. მარტო ჭაერში ფრენა აღარ მარგოდა. ცოტა ხანს შემდეგ სისუსტე ვიგრძნე, ფრთებმა მოძრაობა მიკლეს, რადაც ახალი მოთხოვნილება გამიჩნდა. ხანგრძლივმა ჭაერში ფრიალმა, მხიარულმა მოძრაობამ კუჭი გამომიფიტა. საჭმელი მომინდა. დიახ, კუჭმა თავისი მომთხოვა, მაგრამ დასაკმაყოფილებელი-კი არსაით იყო. როფში ყოფნის დროს ჩემი მშობლები მარჩენდენ, ახლა-კი მშობელ ოჯახს ფეხი დავკარი, თავისუფალი შრომა გამიჩნდა. მე-კი შრომისა, საზრდოს მოპოვებისა არა ვიცოდი-რა. ამ ამბავმა ძლიერ შემაწუხა. ერთი ადგილიდან მეორეზე დავფრინავდი. საჭმელს ვეძებდი, მაგრამ სად რა საჭმელი მეძებნა არ ვიცოდი.

ამ დროს იქვე, გვერდით ყვავილებს თავისი გულ-მკერდი გადაეშალა და მზა სუფრაზე სტუმრებს ეპატიჟებოდა. მეც მიმიზიდა მათმა სტუმართ-მოყვარეობამ, გავეშურე და ერთ ყვავილს გულ-მკერდში ჩავეკონე. უცებ, ჩემს გვერდით, ერთი ხმაურობა, ერთი უზრდელი ბუზ-ბუზი მომესმა. ვხედავ ვიღაც დაუპატიჟებელი სტუმარი მოსულა, ყვავილების გულს ხარბათ და დაუზოგველათ სწუწნის. დიდხანს ვუყურე, გაშტერებით თვალ-ყური ვადევნე: რაც ჭამა-ჭამა, რაც არა და თან წაიღო; არც მადლობა, არც ტკბილი სიტყვა, ადგა და გზას გაუდგა. ვიფიქრე, ვინ არის ასე გაუზრდელი, უმადური, გაუმაძღარი-მეთქი და გამოვუდექი

უკან. დიდხანს ვსდიე. სადაც-კი მივიდოდა —ყველგან ასე უზრდელათ იქცეოდა. ბოლოს ვეღარ მოვითმინე, გავაჩერე და ვკითხე:

— ვინ ხარ შენ, მმობილო?

— რათ გნებავს ამის შეტყობა! თამამათ მიპასუხა.

— ისე. მსურს ვიცოდე, ვინა ბრძანდებით.

— როგორ? ეგებ ჩემი საქციელი არ მოგწონს?

— დიახ. არამც თუ მომწონს, თქვენი საქციელი მლიერაც მაკვირვებს.

— მერე? რა არის ჩემში გასაკვირველი?

— ყველაფერი.

— მაინც.

— პირველი ის, რომ უზრდელათ იქცევით, თუმცა გეტყობათ, რომ აღარც ისე ყმაწვილი ბრძანდებით. მეორე ისა, რომ სად შეგიძლიათ ამდენი ჭამა?! მე მთელი დღე უკან დაგდევთ, თვალ-ყურს გადევნებთ და აგერ არის გავგიჟდები! რას უშვებით ამდენს საზრდოს? სად მიგაქვსთ? ვისთვის გინდათ ეგ საგზალი?..

— ხა! ხა! ხა! ხა! გულიანათ გადიხარხარა იმან. ერთი ეს მითხარ: თვითონ შენ ვინა ხარ? სად დაიბადე? ნუ თუ ამ ქვეყნისა არა იცი-რა?! მაგრამ გეტყობა, ჩემო კარგო, ჯერ ისევ ნორჩი ხარ, ამ წუთისოფელს ჯერ სულ ვერ იცნობ. გამიგონე მმობილო! ცხოვრების ტვირთი თუ გსურს თავზე მიიღო, ესეც უსათუოთ უნდა იცოდე: გიყვარდეს მოყ-

ვასი შენი, ზრუნავდე სხვისთვისაც. ფიქრობდე არამც თუ მარტო შენი კუჭის გამღობაზე, არამედ შენი მოძმეებიც გახსოვდეს, შენი სიხარული მოძმის სიხარულთან მჭიდროთ უნდა იყოს დაკავშირებული. რასაც შენს თავზე ფიქრობ, ის შენი მოძმისათვისაც უნდა იფიქრო. აი, ხომ მხედავ! მთელი დღე დავდივარ, ყველგან ტკბილ წვენსა ვწუწნი; ხელით, ფეხით, ტანით და მუცლით საზრდოს ვეზიდები, მერე ვისთვის? ნუ თუ გგონია, რომ მარტო ჩემი კუჭისათვის? არა. ჩვენს როფში ზოგი მცირე წლოვანია, რომლებსაც მუშაობა არ შეუძლიათ, ზოგიც ავათმყოფი—ყველა ამათ რჩენა, სმა და ჭამა უნდათ. მე მუშა ფუტკარი ვარ. ჩემს კისერზე არის მათი სიკვდილ-სიცოცხლე. მითხრა ეს და წასასვლელათ მოემზადა.

მე, ცოტა არ იყოს, შემრცხვა, მისმა სიტყვებმა შემაფიქრა და უკანასკნელათ კიდევ ვკითხე:

— ძმობილო! უკაცრავათ-კი ვარ, მაგრამ იმედია მაპატიებთ. გთხოვთ, მასწავლოთ ეგ შრომა, ლუკმა-პურის მოპოვება. მეც მსურს თქვენებრ თავის რჩენა და მოძმის დახმარება.

ეს სიტყვები ძლიერ იამა და ალერსით მიპასუხა.

— ეს ძლიერ ადვილია, თუ-კი სურვილი გაქვს! აი, მაგალითათ ჩაეკონეთ ამ ყვავილებს გადაშლილ გულ-მკერდში, ამოწუწნეთ იქიდან თუ რამ ტკბილი იპოვნოთ, გაივსეთ მუცელი, დაიხვიეთ ფეხებზე, ტანზე ყველა ის ტკბი-

ლეულობა, რასაც ამ ყვავილების კონაში იპოვნით. ეს ტკბილი ტვირთი იქ მიზიდეთ, სადაც პირველათ თვალი გამოახილეთ; დასტოვე იქ და ვისაც ეწირება თვითონ მოისმარს.

ამ სიტყვებმა ძლიერ დამაფიქრა. რაღაც უხილავმა ძალამ ყურში ჩამძახა: «რათ ყოფილხარ შენ გაჩენილი? რისთვის ცხოვრობ? ამის პასუხს ჩემი ნორჩი გული საიდუმლოთვე ეუბნებოდა. «დიახ, ახლა-კი ვიცი, რისთვისაც ვყოფილვარ მე გაჩენილი? მისთვის, რომ მარტო ჩემი კუჭი არ გავაბატონო, ჩემი ნაშრომი სხვასაც გავუზიარო, მოძმის გულის ტკივილი ვიგრძნო, გვერდს ამოვუდგე და ვანუგეშო.

ვიფიქრე ეს და სიამოვნების ნიშნათ ხმა-მაღლა მივამახე:

— ძმობილო! შენმა სიტყვებმა ამაღელვა, გამამხნევა და გთხოვთ მომითმინოთ. მეც შენსავებრ ნაშრომით დავიტვირთები და შენი მონა მორჩილი ამ ტვირთით უკან წამოგყვები. გევედრები იქ მიმიყვანო, სადაც ჩემს ნაშრომს ჩემი მოძმე მიიღებს და მით ისარგებლებს. ცოტა ხანს უკან ორივენი მძიმე ტვირთით გზას გავუდექით.

საღამოს ჟამი იყო. ერთს პატარა ბაღის კუნჭულში რამდენიმე როფი იდგა. უცებ კარები შევაღეთ და ამ როფის ჯუჯრუტანას ორი დატვირთული ფუტკარი მივადექით. ერთი თვალის გადავლებით ვერ ვიცანი ჩემი სამშობლო, მეძცნაურა-კი, მაგრამ ფიქრათაც არ მომივიდოდა, რომ ჩე-

მი ბედი ისევ აქ მომიყვანდა. მეორეთ კიდევ დავაცქერდი და როცა დავრწმუნდი, რომ ნამდვილ ჩემი მშობლების ოჯახი იყო, სირცხვილით ფერი მეცვალა, ცივმა ოფლმა დამასხა დიდხანს ენაჩაკმენდილი ვიდექი და ვფიქრობდი... ამ დროს უცებ უფროსმა ფუტკარმა ხელი მომკიდა და როფის ჯუჯრუტანასკენ გზა მიმასწავლა.

— აი, ჰატარავ! მანდ შედი. შენი ნაშრომი ყველაფერი მანდ დატოვე. შენი მოძმენი ნახვენ და მოიხმარებენ. შენ-კი ყოველ დღე ასე იშრომე და ეს შრომა შენც დაგატკბობს და სხვასაც ასარგებლებსო. მითხრა და შემიძღვა სტუმრებით სავსე როფის დარბაზში.

მას დღეს აქეთ ამგვარ შრომას ხელი მოვკიდე და ჩემს სიცოცხლეში არც ვუღალატებ. დავფრინავ, ყვავილიდან ყვავილზე ვჯდები, ტკბილს წვენს ვწუწნი და ამ შრომის დროს მხიარულად ჩემთვის ვღიღინებ:

„მისთვის დავფრენ მოუსვენრად, რომ მოვძებნო ყვავილიო.
გულის წვენი ამოვსწუწნო, სამკურნალო რამ ტკბილიო.
შევუმზადო მით ქვეყანას თაფლი, ზეცას სანთელიო,
რომ იქ წმინდათ შეიწიროს და ანათოს აქ ბნელიო“.

თეოფ. ხუსკივაძე.

ა ნ დ ა ზ ა.

(წარმოდგენილი მ. ღელაშვილისაგან).

როცა კაცსა მოშივდება, მაშინ ხახვიც გატკბილდება.

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი.

(წარმოდგენილი მისგანვე).

თუმცა სუსტი ციხე ვიყავ,
მაგრამ ბევრი ჯარი მყავდა;
როცა მტერმა დამაქცია,
ყველა ერთათ დამეფანტა.

—

დაუთვალავი ძმებითა
ვცხოვრობდი ცხოველ მთაზედა,
მოვიდა რკინა დაგვხოცა,
დანები ება ყბაზედა.

ანაგრამა.

(წარმოდგენილი მისგანვე).

პირველი არის ყვავილი,
ქალსაცა ჰქვიან სახელათ,
მეორე არის მცენარე
გამოსადეგი საჭმელათ;
ორივე ოთხი ასოთი
ადვილი არის საწერათ.

რებუსი

(წარმოდგენილი სათ.-აზნაურ. სკოლ. მოწ. ნ. წინამძღვრიშვილისაგან).

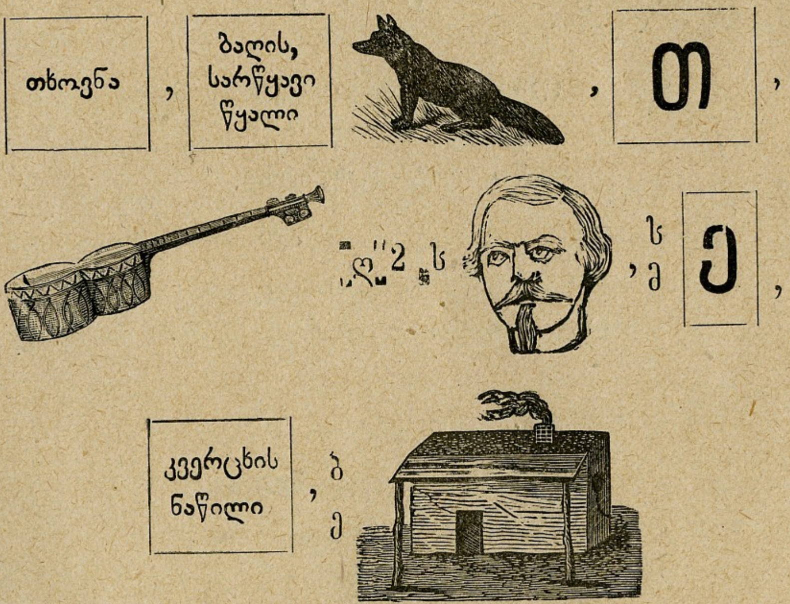

გაზაფხულის მოწოდება.

(რუსულიდან)

აღარ გვინდა ქარიშხალი...
გვძულს ჩვენ თოვლის თეთრი ველო...
აბა ჩქარა, მოდი ჩვენთან
გულით გელით, გაზაფხულო.

—

მოდი... ყინვა მოგვაშორე,
ბორკილები მოხსენ წყაროს
და კვლავ მიეც ბინა ქვეყნათ
იმედს ტკბილს და სანეტაროს.

—

ცას მოსწმინდე, შორს გაჰფანტე
შავ და მძიმე ღრუბელთ გროვა
და გულს ტანჯულს მიახარე,
რომ ზაფხული მალე მოვა..

—

კვლავ გვასხურე შენის წვიმის
სასიცოცხლო წმინდა ცვარი
და სიცოცხლის საგალობლათ
კვლავ მოჰმართე შენი ქნარი.

—

გამობრწყინდი მზის სხივებით
და დაიწყე ტკბილი მღერა.
სიკეკლუცით გაგვახარე
და დაგვიტკბე გულის ძგერა.

ქოჩო.

რათ წაიყვანეს?

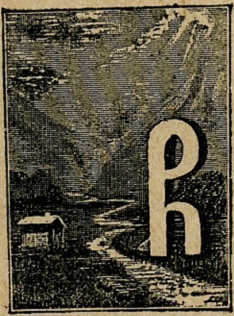

ჩილინგდრიანთ პატარა ოთახი მზის სხივებით სავსეა. ბუხარში ცეცხლის გუზგუზი და იქ მიმდგარი პატარა კოჭბით ლობიოს დუღილი სახლში მკაფიოთ ისმის და ტასიას მხიარულ და მოღიმარ პირისახესთან ერთად, ამ ღარიბთა სადგურს ბედნიერების ბუდეთა ხდის.

ტასია, ოც-და ხუთის თუ ექვსის წლის ლამაზი დედაკაცი, ტახტზე დარეჯან დედოფალივით ამაყათ მოკეცილი ზის და ფაცი-ფუცით ათავებს თავის უფროსი შვილის ლექსოას წითელ ხალათს, იქვე გვერდით გამოჭრილი ულაგია ნუშოს ბანბაზიის ცისფერი კაბა და თავისი ქრმის პირისფერი ჩითის პერანგი.

— იჰ! შუადღე გადასულია და მე-კი ჯერ ლობიო არ შემიკმაზამს, ამბობს ტასია და თან საქმეს აშურებს.—ღმერთიც უშველის ჩემ მულს, რომ ბავშვებს ის მინახამს, თორემ რას დამაცლიდნენ საკერავს. შობამდინ ორი დღე-ღა დარჩა, ნეტა როგორ-ღა უნდა მოვასწრო ყველაფრის შეკერვა? რაღა ახლა მოუნდა ი ჩემ დედამთილსაც ქალაქში წასვლა, ის რომ შინ ყოფილიყო, ოჯახს ის მოუვლიდა, ბავშვებს უპატრონებდა და მე საკერავს გავცემდი პასუხს!

— იქნება ხვალ საღამოს გიგოც ჩამოვიდეს ბათუმიდან. ენაცვალოს ტასიას თვალები იმას სულში!—რამდენი რამ გამოგვიგზავნა საშობაოთ! ყველას თითო რამ საჩუქარი, არც ერთი არ დაგვივიწყა: დედამთილს თბილი შალი, მე მშვენიერი ყვავილებიანი ბალ-

დადი, ბავშვებს ფეხსაცმელ-ტანთსაცმელი და მერე სუყველაფერი რა მშვენიერი, მაგარი და თანაც ლამაზი. არა ჰგავს ელუა ურიას მოტანილ დამპალ ფართალს!

— „საშობაოთ ჩამოვალ და თან ჩამოვიტან ყოველნაირ სანოვაგესო და სტოლზე დასადგმელ სარკესაც შენთვისო, ჩემო კარგო დედაკაცოვო“ მწერა გიგო, გოგიას მოტანილ ბარათში. „სტოლზე დასადგმელ სარკესო!“ რა რიგ მიხარიან, რამდენი ხანია მენატრება, თვალები ზედა მრჩება ვის სახლშიაც-კი დავინახავ.—ოხ ღმერთო! ჯანი მიეც ი კაცს, რომ დიდხანს იმუშაოს და ოჯახი ოჯახს დაავანოს! რამდენი რამ აკლია სახლს, რამდენი! „ეს პატარა ოთახი ისე უნდა მოვრთო და ავაჭრელო, როგორც ბათუმში მცხოვრებ მუშებსა აქვთ მორთულიო: სტოლით, სკამით, კამოდით, ხალიჩა-ფარდაგით, კედლებზე სულ სურათები უნდა ჩამოვკიდოო, ზარიანი საათიო“ ასე ამბობს ჩემი გიგო. „ვენახს ტრუშული ღობე უნდა შემოვავლო, საბძელს კრამიტი უნდა დავხუროვო“...

ცეცხლი დაიფერფლა, ლობიომ დუღილი შესწყვიტა, ფანჯრიდან მზის სხივები მიეფარნენ და ტასია-კი ისევ საკერავში იყო გართული და ტკბილ ოცნებების მორევში სცურავდა

უცებ კარი შემოაღო და გიგო შემოვიდა მძიმე ხურჯინით დატვირთული.

— ღმერთო ჩემო! ეს რა ამბავია! მოხვედი კიდეც, ადამიანო? სიხარულით შეჰყვირა ტასიამ და საყვარელ ქმარს კისერზე მოეხვია.

— მოვედი, მაგრამ ვაი ამ მოსვლას! ამოოხვრით სთქვა გიგომ და ცეცხლა პირას ჩამოჯდა, ცეცხლს შეუბერა, მწუხარებით სავსე თვალები გაღვივებულ ნაკვერჩხლებს მიაშტერა და გაჩუმდა.

— რა დაგმართნია, კაცო? რაზე დასევდიანებულხარ, მაგრე? ჩვენებიანთ ამბავი ხომ არა შეგიტყვია-რა?.. ხმის კანკალით შეეკითხა ტასია გიგოს.

გიგომ კარგა ხანს პასუხი არ მისცა ცოლს, იმას თითქო უმძიმდა თქმა იმის, რაც სულს და გულს უშხამავდა.

— ადამიანო, რას გაჩუმებულხარ, რატო არ მეტყვი რა ამბავია ჩვენ თავსა? კიდევ უფრო ჩაციებით შეეკითხა ტასია ქმარსა.

— ის ამბავია რომ სიკვდილი ხჯობიან ამ სიცოცხლესა...

— რა, კაცო, რა? მითხარ და გაათავე, გული ნუ გამიხეთქე, შე ოჯახქორო? ფერ-მიხდილი და თავზარ-დაცემული ეკითხებოდა ტასია ენა ჩავარდნილ გიგოს.

— ისა რომ... სალდათათ უნდა წამიყვანონ... ომიანობის გამო „ზაპასნოებსაც“ აგროვებენ და მე...

— სალდათათ შენც? ომში უნდა წაგიყვანონ? შეჰკივლა და იქვე ჩაიკეცა... უწინამც დღე დალევია შენ ტასიას... სამ-სამ შვილს ლუკმა ვიღამ უნდა აჭამოს... ოჯახს ვიღამ უნდა უპატრონოს?.

— რეებს ლაპარაკობ, დედაკაცო! ვინ დაგიდევს შვილებს, ოჯახს... ხელმწიფეს სალდათი სჭირია და მორჩა და გათავდა...

— მერე შენც მისდევ? უარს არ ამბობ? ახლა-კი გაანჩხლებით შეჰყვირა ტასიამ. — პირაში სიტყვა არა გაქვს? ქვეყანაზე სამართალი გამწყვდარა?.. ერთი ძმა იქ ახლავთ და მეორეც ზედ უნდა დაადონ?

— მეც ბევრი ვიბობოქრე, ბევრი ვახალე ქვას თავი, ბევრს მივეხალ-მოვეხალე, მაგრამ ხსნის გზა არსაით აღარ არის.

— საიდან სადაო? სად ომში, ვის ომში? ჩვენი რა ბრალია რომ იქ, საცაღა ომობენ და ერთმანეთს ქლეტენ... თავი ვის უნდა შევაკლათ...

— ტყუილად ნუ ლაპარაკობ, ჩემო ტასია! საქმე გათავებულია, ჩემი ბედი გადაჭრილია! სჯობს სამზადისს შევუდგეთ... დედაჩემს ისე როგორმე შევატყობინოთ, რომ გული არ გაუსკდეს... ჯერ ი ბიჭის ვარამიც ვერ მოუნელებია... ვინ იცის ჩვენი ოჯახის თვალი გიორგი ცოცხალია თუ...? ოხ, ოხ! წუთისოფელო! რა ოხრათ ხარ გაწყობილი... ლამის კაცი ჭკუიდან შევიშალო...

— ოხ, ღმერთო, ღმერთო! რა დაგიშავეთ, რა შევცოდეთ ამისთანა, რაზე აიღე ჩვენზე ხელი, რად გვინგრევ ოჯახს, რად გვიბრმავებ თვალებს... და საბრალო ტასია საზარელის ქვითინით პირქვე დაეცა ტახტის ფიცრებზე.

პატარა ოთახში ჩამობნელდა. ბუხარში მინელებული ცეცხლი ოდნავ ანათებდა ორათ მოკუნტულ ტასიას და მის გვერდით გულ-ხელ-დაკრეფილ გიგოს. დიდხანს ისხდნენ ესე სევდით განადგურებული ყმაწვილი, სიცოცხლით სავსე ცოლ-ქმარნი და ვერც ერთი ველარ ჰბედავდა ამ სიკვდილივით მძიმე სიჩუმის დარღვევას.

— ვიწძლო, დედაკაცო, შვილებს გაუფრთხილდე... ოჯახს წიხლი არ დ ჰკრა, ჩემ შემდეკ არ გათხოვდე... ძლივ-ძლივობით წარმოსთქვა გიგომ და ისე ამოიკვნესა, თითქო ნათქვამს თან ამოატანა მთელი თავის სიცოცხლეო.

— მაშ ხვალ მიხვალ უთუოთ, უთუოთ? საშველი არსაით არის?.. მოსყიდვა არავისი შეიძლება? ამბობენ ქრთამი ჯოჯოხეთს ანათებსო... ერთი სამი თუმანი მაქვს დამალული შავი დღისათვის... ჩემ შუბლიქინძისთავსაც გავიმეტებ... ჩურჩულით წარმოსთქვა ტასიამ.

გიგომ მწარეთ ჩაიცინა და თავზე ხელი დაადო ცოლს,—ჩემო საწყალო დედაკაცო! რეები არ მოგივა თავში, მაგრამ ყველა ტყუილია, ჩემ საქმეს საშველი აღარა აქვს; ხვალ საღამოს „სტანციაზე“ უნდა გამოვცხადდე და ათზე „პოეზდი“ დაიძვრის შორეულ აღმოსავლეთისაკენ...

— ოხ! ოხ! თვალებო დამდგარო, ოჯახო დაქცეულო! კიდევ აქვითინდა ტასია და ორთავ ხელები თავში შემოიკრა. მერე მხარზე დაეყუდა ქმარს და ყურში ჩურჩულით ჩაჰზუზუნა:

— მერე თავი რაღათ მინდა ცოცხალი, უშენოთ განა მზეს კიდევ უნდა ვუყურო, ადამიანებში კიდევ უნდა გავერიო? შვილებს რა პასუხი გავცე... დედაშენი რითი ვანუგეშო?..

— ნუ ტირი, დედაკაცო, ნუ ტირი! გულს ნუ მიკლავ, ხომ ხედავ ნახევარ კაცი აღარა ვარ, ღამის ვარამმა გამათავოს...

— დედაშენს რაღას ეუბნები? ის მაინც შეიბრალე, ის ხომ შენ მოშორებას ველარ აიტანს, გიორგის ჯავრით ორათ არის მოკუნტული... მოსთქვამდა კიდევ და კიდევ ტასია.

— ნუ როტავ, დედაკაცო, ნუ როტავ! ხომ იცი საქმე წასუ-

ლია და ტყუილათ რაღაზე მაკვნესებ და მაავადებ... დედაჩემს ნუ შეაწუხებინებთ, როცა ქალაქიდან ამოვიდეს, უთხარი რომ ისევ ბათუმში ვარ სამუშაოთ. დეე მელოდეს და მელოდეს.. მოლოდინი და იმედი ძმები არიან საწყალი ადამიანის სანუგეშებლათ გაჩენილი...

— როგორ უნდა დავუმალოთ?! გული უგრძნობს, ეტყვის ვინმე... ვარამი გაიტანს;

— რა ვქნათ, რა ვქნათ! ხელების მტვრევით სთქვა გიგომ.—მეტი გზა არ არის, დეე ის მოხდეს, რაც ღვთის ნებით მოსახდენია... წადი ბავშვებს დაუძახე. აქამდინ სად არიან? ერთი ღამე უნდა გავატარო იმათთან, მხოლოთ ერთი ღამე! მოიყვა გულში ჩაიკრა, სულში ჩაიძვრინო... აქ-კი გიგომ ცრემლები ველარ შეიკავა და ყელში თოკ-წაჭერილივით აზრიალდა.

შავგორის სტანციასთან აუარებელი ხალხი ტრიალებს. ყველანი მოუთმენლათ მოელიან მატარებელს. აქვე სდგანან გიგო და ტასია თავისის სამის შვილით, გარშემო ნათესაობა ახვევიათ. ქრისტიშობის სუსხიან ქარს მიაქვს და მოაქვს აქაურობა და ძვალსა და რბილში უჯდება ადამიანს, მაგრამ უბედური ცოლ-ქმარნი ამას ვერ ამჩნევენ, ისინი მკვიდრათ მიჰყრდნობიან ერთმანეთს და თითქო ერთ სულ და ერთ ხორცათ ქცეულან. მხოლოთ გიგო ხანდახან მოუჭერს ხელს ხელზე თავის პირმშოს—რვა წლის ლექსუას და სასოებით წაიბუტბუტებს: „ოხ, ღმერთო! ღმერთო! სად არის შენი სამართალი, სად არის? რათ უნდა მივატოვო ჩემი ცოლ-შვილი... საკლავ ძროხასავით სად მიმათრევენ...

„პოეზდი“ მოდის „პოეზდი!“ ახმაურდა ხალხი. ფაცი-ფუცი დაიწყო ყველამ, ყველამ თავ-თავის ბარგს დაავლო ხელი, მოიმარჯვა თავისი ავლადიდება ვაგონშისწრაფად შესატანათ. გიგო და ტასიაც გამოფხიზლდნენ.

— ეს ნამცხვარია, დედალი, ცოტაოდენი თევზი და საახლწლოთ დამზადებული სამკვლეველი... ახალი გამოფხიზლებულივით აჩეჩებს რაღაც გამოკრულს ტასია გიგოს.—არავინ მოგპაროს, მშიერი დარჩები. ეს შენი საცვლებია, თბილი წინდები... აი ეს წმინდა გიორგის ბეჭედიც გულზე დაიკიდე, არ მოიშორო... იქნება დაგიფაროს იმისმა მადლმა. ოჰ, ოჰ! ძვირფასო, საყვარელო! და გონება დაკარგული ეცემა ქმრის გულზე.

— ტასი, ტასი, ქალო! რა დაგემართა, გამაგრდი, გონს მოდი! აჯანჯღარებს გულწასულს თავისი რძალი თინა,—შეიბრალე ეს საწყალი კაცი და თან შალის კალთით ცრემლებს იწმენდს.

— შვილებო, ჩემო ჭრუკებო! ჩემო ლექსო, ჩემო სულის კლიტევ! მშვიდობით, მშვიდობით... დედას გაუფრთხილდით, მამას ნუ დაივიწყებთ... ნუ დაივიწყებთ...

— მამა.. . მამა... მამა! სად მიხვალ? სად მიხვალ? არ გაგიშვებთ... ღრიალებენ და ზედ ებღაუჭებიან გიგოს ბავშვები.—ჩვენი მამა ვილა იქნება, არ გაგიშვებთ!

— მარშ, მარშ, въ вогонъ! ყვირის მოთმინებიდან გამოსული შტიკიანი ყარაული.

— არ შემიძლიან, არ წამოვალ! აქ მამკალით. აი ჩემი გული, მესროლეთ, მამკალით! ყვირის გიგო.

— Бери его! Бери! უკამანდეს ყარაულებმა ერთმანეთს და წიაღ წიაღით აათრიეს გიგო ვაგონის კიბეზე.

— მშვიდობით, მშვიდობით ცოლო და შვილო, ჩემო ქვეყანავ..

— გიგო, გიგო! საყვარელო, ძვირფასო... მამა, მამა... მამა გაისმა ჰაერში საშინელი კივილი და შეუმჩნევლად მიწყდა საჩქაროთ მიმავალ მატარებლის რაკა-რუკში.

ეკ. გაბაშვილისა.

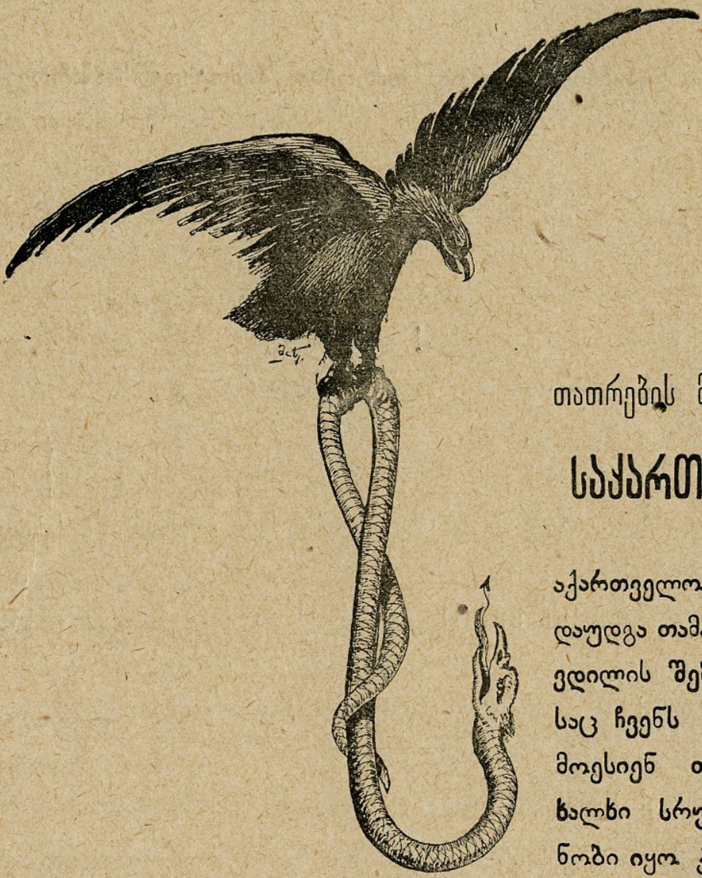

თათრების მფლობელობა

საქართველოში.

საქართველოს ცუდი დრო დაუდგა თამარ მეფის სიკვდილის შემდეგ, როდესაც ჩვენს ქვეყანას შემოესიენ თათრები. ეს ხალხი სრულებით უცნობი იყო ქართველებისთვის, რადგან მანამდე არა ჰქონდათ ჩვენებს მათთან არც მეზობლობა და არც მისვლა-მოსვლა. მეთორმეტე საუკუნის გასულამდე თათრები წარმოადგენდენ წვრილ-წვრილს ტომებათ დანაწილებულ ხალხს, რომელიც მოსახლეობდა თეთრის ზღვის გაღმა მხარეს და მისდევდა მხოლოთ საქონლის მოშენებას. ეს წვრილ-წვრილი თათრის ტომები ხშირათ ერთმანერთს ებრძოდენ საბალახო ადგილებისათვის და არავითარი ძალა არა ჰქონდათ. მხოლოთ მეცამეტე საუკუნის დამდეგს ერთის ტომის უფროსმა ჩინგიზხანმა შეაერთა ყველა თათრის

ტომები და შექმნა მათგან ერთი ძლიერი ხალხი, რომელმაც არ იკმარა თავისი საკუთარი მიწა-წყალი, შეესია სხვა ქვეყნებს და მცირე ხანში დაიპყრო თითქმის მთელი აზია და უმეტესი ნაწილი ევროპისა.

სპარსეთის დაპყრობის შემდეგ თათრები შემოვიდნენ საქართველოშიაც 1221 წ. გიორგი ლაშას დროს. გამარჯვებას მიჩვეული და თავგამოდებული ქართველები მედგრათ დაუხვდნენ თათრებს და კიდევაც გააბრუნეს უკან. მალე მოკვდა გიორგი ლაშა და გამეფდა მისი და რუსუდანი 1223 წ. ორის წლის შემდეგ საქართველოს შემოესია ხორასნის სულთანი ჯალალ-ედინი მთელის თავისის ჯარით, თათრებისაგან გამოდევნილი თავის ქვეყნიდან. ჯალალ-ედინს უნდოდა საქართველო დაეპყრა და მის არე-მარეში გამაგრებულიყო თათრების წინაამდეგ. თავზე ხელ-აღებულს და ახალის ბინის მძებნელ ხორასნელებთან ქართველებმა საშინელი ბრძოლა გასწიეს, მაგრამ დამარცხდნენ და ჯალალ-ედინმა დაიპყრა ტფილისი 1225 წ. რუსუდანი ქუთაისში გამაგრდა. ხორასნელებს ბევრს ხანს არ მოუხდათ საქართველოში დარჩენა. თათრები ხელ-მეორეთ შემოვიდნენ საქართველოში და გადევნეს ჯალალ-ედინი თავისი ჯარით (1230 წ.). ხორასნელებთან ბრძოლაში დაღალულმა ქართველებმა ველარ გაუწიეს შესაფერი წინაამდეგობა თათრებს და იძულებული შეიქნენ დამორჩილებოდნენ. ამნაირათ დადგა თათრების მფლობელობის ხანა.

თათრების მფლობელობა თავისებური იყო. თათრები ქართველებისგან თხოულობდნენ მხოლოთ გადასახადს და ჯარს სალაშქროთ. სხვაფრივ საქართველოს წეს-წყობილება ხელ-უხლებლათ დატოვეს: არ შეხებიან არც მართვა-გამგეობის წესს, არც სამართალს და არც სარწმუნოებას. საქართველოს მართავდა ისევ ქართველი მეფე, რომელიც ადიოდა ტახტზე თათრის ყაენის დასტურით იმ პირობით, რომ აესრულებინა ხსენებული ორი მოთხოვნილება თათრებისა. თუ მეფე არ შეასრულებდა მათ, ყაენი მეფობას ართმევდა

და აძლევდა სხვას, მის შემდეგ ტახტის დასაჭერათ სამეფო გვარში უმეტესის უფლების მქონეს.

თუმცა დიდი შეღავათი იყო ქართველებისთვის, რომ მათ ჰყავდათ თავიანთი მეფე, თავიანთ წესებით იმართებოდენ, თავიანთ კანონით სჭრიდენ სამართალს და მათ სარწმუნოების საქმეში დამპყრობელები არ ერეოდენ, მაინც დიდ ტვირთათ აწვათ მათ თათრების უღელი, რომელიც გამოიხატებოდა ხარჯის ძლევაში და სალაშქროთ გასვლაში. ხარჯის ძლევა არ იქნებოდა მაინცა და მაინც ძალიან სამძიმო, რომ ხალხი მოსვენებული ყოფილიყო და შეძლება ჰქონოდა ეშრომნა სარჩოს საშოვნელათ, მაგრამ მეორე მოთხოვნილება თათრებისა—ლაშქრობა შრომის ნებას არ აძლევდა ხალხს, რადგან ქართველების საუკეთესო ნაწილი ლაშქრათ მიდიოდა და უნაყოფოთ ატარებდა დროს უცხო ქვეყნებში. ამასთან თვითონ ეს ლაშქრობა და სისხლის ღვრა თათრების გულისთვის, რომლებთანაც ქართველებს არაფერი საერთო არა ჰქონდათ-რა, ძალიან სამძიმო და უსიამოვნო ტვირთი იყო. მართალია, ქართველები მამაცათ და ერთგულათ იბრძოდენ თავიანთ დამპყრობელებისთვის, მაგრამ ამას ჩადიოდენ იმიტომ-კი არა რომ მოვალეთ სთვლიდენ თავს, არამედ იმიტომ რომ ჩვეულება ჰქონდათ ომში ვაჟკაცურათ და თავდადებით ებრძოლნათ.

ამ ორის დიდის შეწუხების გარდა ბევრი ცუდი შედეგი ჰქონდა თათრების მფლობელობას. საქართველოს დიდებულებმა ისარგებლეს მეფის უფლების დამცირებით და მოინდომეს თავიანთ უფლების გაფართოვება მეფის წინაამდეგ მათ დაიჭირეს კავშირი თათრის ნოინებთან (გამგებლებთან), რომელთა შორისაც იყო განაწილებული საქართველო ხარჯისა და ლაშქრის მოკრეფის საქმისთვის და ისე იქცეოდენ, როგორც თავიანთთვის სასარგებლოთ მიაჩნდათ. ერთპირობისა და ერთგულობის მაგიერ დამყარდა განხეთქილება და განცალკევება დიდებულთა შორის. ეს კიდევ არაფერი, თათრების

მფლობელობას მოჰყვა ერთიანის საქართველოს გაყოფა ორს სამეფოთ.

მეფის უფლების შესასუსტებლათ და მნიშვნელობის გასაქარწყლებლათ თათრებმა ისარგებლეს იმ შემთხვევით, რომ მათი მფლობელობის დამყარების დროს, რუსუდანის სიკვდილის შემდეგ, გამოჩნდა ორი ტახტის მაძიებელი—გიორგი ლაშას ძე დავითი და რუსუდანის ძე დავითი, და იმათაც ორივე გაამეფეს საქართველოს ტახტზე. პირველი დავითი ჩვენს ისტორიაში ცნობილია დავით მეოთხეთ, მეორე—დავით მეხუთეთ. ადვილი წარმოსადგენი იყო, რომ ორი მეფე ერთს ტახტზე ვერ მოთავსდებოდა და ეგრეც მოხდა. დავით მეოთხე ყველაფერში ემორჩილებოდა თათრებს და მორჩილებით იტანდა მათ უღელს, დავით მეხუთეს-კი მეტათ სამძიმოთ ეჩვენა ეს უღელი და გადაწყვიტა გადგომა. თათრებმა შეუტყეს განზრახვა და შეიპყრეს კიდეც დავით მეხუთე, მაგრამ მან მოახერხა თავის დახსნა და გადავიდა იმერეთს. იმერ-საქართველოს მცხოვრებნი სიამოვნებით მიეგებნენ დავით მეხუთის გადაწყვეტილებას და დაჰპირდნენ მედგრათ ებრძოლათ თათრებთან. მართლაც განდგომილ დავითის წინაამდეგ გაგზავნილი ჯარები დამარცხებულები გამობრუნდნენ და ამნაირათ იმიერ-საქართველოში მოისპო თათრების მფლობელობა (1250 წ.). თუმცა ერთის მხრით სასიხარულო იყო საქართველოს ერთის ნაწილის გათავისუფლება თათართა მფლობელობისაგან, მაგრამ მეორე მხრით სამწუხარო იყო ისა, რომ საქართველოს მეორე ნაწილი, ახლა უფრო შევიწროებული დარჩა თათრების ხელში. ამ თათრობის დროინდელმა განაწილებამ საფუძველი დაუდო მომავალში საქართველოს ორათ და სამათ განაწილებას, რასაც ფრიად დამღუპველი გავლენა ჰქონდა ისტორიაში ქართველთა ერის სვე ბედზე.

ერთის მხრით მეფისა და ჯარის მუდამ სალაშქროთ შორეულს უცხო ქვეყნებში ყოფნამ, მეორე მხრით დიდებულთა გაცალკევებამ და ქიშპობამ აუქრუბინა მეზობელს მთიელს ხალხებს ესარგებლათ ქართველების სისუსტით და იმათაც თავიანთ მცარცველობის ქონის

მოსაკლავათ დაიწყეს თარეშობა საქართველოს არე-მარეში. ამ მხრით ყველაზე მეტათ თავი იჩინეს ოსებმა. საქართველოს ძლიერების დროს ეს მთიელი ხალხი მშვიდობიანათ იყო ხოლმე და მშვიდობიანის შრომის საშუალებით წილს იდებდა საქართველოს კეთილ-დღეობაში, ხოლო როდესაც საქართველო პოლიტიკურათ სუსტდებოდა, ის მშვიდობიანის მეზობლობის მაგიერ ძარცვა-ტაცვას მიჰყოფდა ხოლმე ხელს. ასე მოხდა ახლაც. თათრების მფლობელობის ქვეშ დასუსტებულს საქართველოში ოსებმა თავისუფლათ იწყეს თარეშობა და მათი თავხედობა იქამდის მივიდა, რომ ქართლში დაიჭირეს გორის ციხე და სამცხეშიაც-კი გაითარეშებდენ ხოლმე.

ამავე თათართა მფლობელობის შედეგი იყო დაცემა საქართველოში სწავლა-განათლებისა და მწერლობისა, გარყვნა და გახრწნა ქართველების ზნეობისა, შესუსტება ქრისტიანულის სარწმუნოებისა.

ამნაირათ თათართა შემოსევამ და მათმა მფლობელობამ ძირიანათ დასცა დავით აღმაშენებლის და თამარის მიერ აგებული ის დიდებული შენობა, რომელსაც ეწოდება მეთორმეტე საუკუნის საქართველო. საქართველო მეცამეტე საუკუნის გასულს აჩრდილიც კი არ იყო მეთორმეტე საუკუნის საქართველოსი. კაცს ეგონებოდა მისი აღდგენა, მისი ხელ-ახლათ გაძლიერება შეუძლებელიაო. ამ მიზეზით ბევრს გულიც გაუტყდა საქართველოს მომავალზე და ფიქრობდა დღეს იქნება თუ ხვალ ქართველებს გათათრება არ ასცდებათო. თათრები დღეს ქვეყნის ბატონები არიან და მათთან ქართველების შესისხლ-ხორცება აუცილებელიაო. ამ მოსაზრების მექონე ზოგიერთი ქართველი დიდებულები კიდევაც ცდილობდენ ამ ვითომ აუცილებელის მოვლენის აჩქარებას და ნებაყოფლობით თათრდებოდენ. თათრები თუ გვავიწროვებენ, იმიტომ რომ ქართველები ვართო, გავთათრდეთ და ჩვენც ვისარგებლებთ ყველა იმ უპირატესობით, რომელიც მინიჭებული აქვთ ყაენისგან თათრებსაო, ქადაგებდენ ისინი.

ქართველების საბედნიეროთ ამნაირის მიმართულების ქადაგე-

ბას დიდი გასავალი არა ჰქონდა ქართველობაში. თუმცა დიდი იყო ძალა თათრებისა, მაგრამ საუკეთესო ნაწილი ქართველობისა ყრუ წინააღმდეგობას უწევდა მას. ეს წინააღმდეგობა გამოიხატებოდა თავის ვინაობის, ენის და სარწმუნოების დაცვაში. ხანდახან ეს ყრუ წინააღმდეგობა გაბედულს ცხადს წინააღმდეგობათ გადაიქცევოდა ხოლმე. მართალია ამ ცხადის წინააღმდეგობისათვის ბევრმა დასდო თავი, მაგრამ ის სიკეთე მოუტანა მან ქართველობას, რომ თათრები ქართველებს უფრო მორიდებით ექცეოდენ ვიდრე სხვა დამორჩილებულს ხალხებს. ქართველების მომეტებული ნაწილი გრძნობდა, რომ ძალმომრეობაზე და უსამართლობაზე აგებული თათართა ძლიერება დღეს იქნებოდა თუ ხვალ თვითონვე თავის საკუთარის შინაგანის მიზეზით დაეცემოდა და საქართველოსაც დაუდგებოდა გათავისუფლების დღე.

აკი აგრეც მოხდა. ერთის საუკუნის მძლავრობის შემდეგ თათართა ძალ-ღონე შესუსტდა. გაჩნდა მათ შორის შინაური განხეთქილება, მტრობა და ქიშპობა. სხვა-და-სხვა დამორჩილებულმა ხალხებმა მოინდომეს თავისუფლების მოპოვება. ქართველებმაც ისარგებლეს თათრების შინაური განხეთქილებით და სხვა ხალხებთან ერთათ მოინდომეს საბოლოოთ თავის დახწევა თათართა მფლობელობისაგან და დამოუკიდებლათ ცხოვრება. ქართველების სურვილის და მისწრაფების გამომსახველი და გამახორციელებელი შეიქნა მეფე გიორგი მეხუთე, წოდებული ისტორიაში გიორგი ბრწყინვალედ.

დ. კარიჭაშვილი

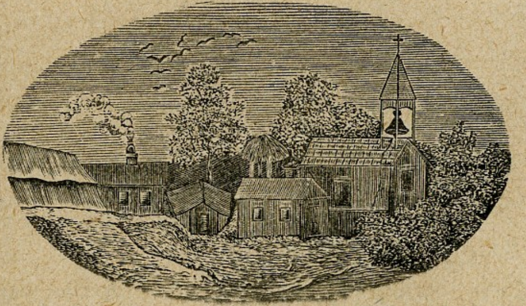

კუტი.

(ანდერსენისა)

ძველებურს მდიდრულათ მოწყობილ სასახლეში ცხოვრობდა ახალგაზდა მებატონე თავისის მეუღლით. ესენი ურიცხვი სიმდიდრის პატრონები იყვენ და დიდათ უყვარდათ მხიარულება. ცდილობდენ, რომ სხვებიც მხიარულათ ყოფილიყვენ და ამიტომ ბევრს სიკეთეს სთესავდენ თავიანთ გარშემო მცხოვრებთა შორის. გულით უნდოდათ რომ ყველა ისეთივე მხიარული და ბედნიერი ყოფილიყო, როგორც თითონ იყვენ.

დღესასწაულია. ძველ დიდ დარბაზის ბუხრებში ცეცხლს გააქვს გუზგუზი. ამ მებატონის წინაპართა სურათებს გარშემოხვეული აქვს მწვანე მცენარეთა და ყვავილთა წნულები. დარბაზში შეკრებილია სტუმარ-მასპინძელი. დიდი მხიარულებაა. მღერიან, ცეკვავენ. მებატონეებს არც მოსამსახურეები დავიწყებიათ, იმათვისაც სადღესასწაულო წვეულებაა გამართული. მოწვეული არიან ახლო-მახლო ღარიბი ოჯახები, ბავშები და მათი მშობლები, რომლებიც ყურს არ უგდებენ მუზიკას და სადღესასწაულო მორთულობას. იმათი ყურადღება მიპყრობილია იმ მაგიდისაკენ, სადაც მოგროვილია სადღესასწაულო საჩუქრები: შალისა და ჩითის ნაჭრებისაგან შეკერილი ვაჟების ხალათები, შარვლები, ქალების კაბები. აი სწორეთ ამ საჩუქრებს მიუზიდია მშობლებისა და მოზრდილ ბავშთა ყურადღება. სულ პატარა ბავშები-კი გაფაციცებით შესცქერიან აჭრელებულს ზიზილ-პიპილებს და ტკბილეულობას.

ეს ხალხი მზიურევე შეიკრიბა ბატონიანთ ეზოში, საიდანაც საბავ-

ერთ დიდ ოთახში შეიწვიეს სასადილოთ. მოართვეს რძის ფლავი, რომელსაც თავზე ბლომათ ჰქონდა მოყრილი დანაყილი დარიჩინი შაქარში არეული, შემდეგ ჩურჩით შემწვარი ბატი. ბოლოს ყველა შეიყვანეს დიდ საჯალაბო ოთახში, სადაც დაურიგეს სადღესასწაულო საჩუქრები. ამას გარდა წასვლისას ყველას მისცეს თითო ქიქა ტბილი სასმელი და თითო თაფლით შეზავებული ქადა.

სახლში დაბრუნებისას მთელი ეს ღარიბი სტუმრები დიდხანს ლაპარაკობდენ ბატონიანთ სიმდიდრეზე, მათ მდიდრულ ჭამა სმაზე და თან გაუთავებლათ შინჯავდენ საჩუქრებს; ზოგი იწუნებდა, ზოგს მოსწონდა. ამათ რიცხვში იყო აგრეთვე ბატონიანთ მებაღე ოლღე და მისი ცოლი ქრისტინაც. ესენი თეიურათ მუშაობდენ ბატონის ბაღში და კარგ ჯამაგირს იღებდენ.

როდესაც ოლღემ და ქრისტინამ ჯვარი დაიწერეს ბატონმა მათ უფასოთ დაუთმო ის პატარა სახლი, რომელშიაც ახლა ცხოვრობდენ და ყოველ სადღესასწაულო საჩუქრების დარიგების დროს, სხვათა შორის, ოლღეს და ქრისტინასაც კარგი საჩუქრები ერგებოდათ ხოლმე; ხუთი შვილი ჰყავდათ და ხუთივეს შემოსავდენ ხოლმე ყოველ წლიწადს ბატონიანთ ნაჩუქარ ტანისამოსით.

— რა კეთილი ბატონები გვყავს!— ამბობდა ამ საღამოს ოლღე— ბევრ სიკეთეს ჩადიან. ესეც-კი უნდა ვთქვათ, რომ ფულიც ბლომათა აქვთ და მოწყალების გაცემა მათთვის სიამოვნებაა.—აქ მშვენიერი ტანისამოსია ჩვენი ოთხი შვილისათვის—დაუმატა ბოლოს ოლღემ— მაგრამ არაფერი არ არის ჩვენი კუტისათვის. წინეთ ბატონები ყოველთვის ცალკე გვაძლევდენ ხოლმე ამ საცოდავისათვის, თუმცა არც ერთხელ-კი არა გვყოლია მათთან.

„კუტს“ ეძახდენ თავიანთ უფროს შვილს, ნამდვილი მისი სახელი-კი განსი იყო. ბავშობისას მშვენიერმა ცქრიალა ბიჭმა განსმა უცებ ავათმყოფობა დაიწყო, მუხლები დაუსუსტდა და ბოლოს სრულიად დაკუტდა; ვერც დადიოდა, ვერც ფეხზე იდგა და აგერ მეხუთე წელიწადი იყო ლოგინიდან აღარ ამდგარიყო.

— არა, მაგისათვისაც მომცეს—უპასუხა ქრისტინამ—თუმცა უბრალო რამ არის—წიგნია—მაგრამ წაიკითხამს მაინც.

— ეგ საჩუქარი განსს კუჭს ვერ გაუძლობს.— შენიშნა ოლემ.

თითონ განსი-კი აღტაცებული იყო ბატონიანთ საჩუქრით. ის ძალიან გონება გაჴსნილი ბავში იყო და დიდის ხალისით კითხულობდა წიგნებს. შეძლებისადაგვარათ მუშაობდა კიდეც; ხელები ძალიან მარჯვე და სალი ჰქონდა და მარდათ ქსოვდა შალის წინდებს, საბნებს, რომელსაც ქალბატონი ძალიან აქებდა და ხშირათ ყიდულობდა კიდეც. განსის ახალი წიგნი ზღაპრების კრებული იყო, სადაც ბევრი სასარგებლო საკითხავი და სახალისო ამბები ეწერა.

— ეგ წიგნი ჩვენ არაფერს სარგებლობას არ მოგვიტანს—იმეორებდენ განსის მშობლები—მაგრამ დაე იკითხოს, დროს გაატარებს მაინც, სულ ხომ ჩულქების ქსოვაში არ იქნება ჩაბმული, საცოდავი ბავში!

დადგა გაზაფხული. ამწვანდა არე-მარე. ხეები შეიმოსა მწვანე ფოთლებით. აქა-იქ ამოყო თავი გაზაფხულის პირველმა ყვავილმა. მაგრამ ბევრი იყო უვარგისი მცენარეებიც, სხვათა შორის ჭინჭარიც. გახურდა ბაღში მუშაობა. ყველა მუშა მთელ დღეს ბაღში დატრიალებდა, მათ შორის ოლე და ქრისტინაც.

— უჰ! რამდენი სამუშაოა! თქვა ერთხელ ოლემ—გზების გაწმენდას ვერ ავდივართ. გასწმენდ თუ არა—ისევ აჩეჩქიანებენ, თითქო სასტუმრო ჰქონდეთ გამართული ჩვენს ბატონებს, ერთი პირი სტუმარი რომ წავა მეორე მოდის! რამოდენა ფული უნდა იხარჯებოდეს ამდენ სტუმრიანობაზე! მაგრამ რას შეიმჩნევენ ჩვენი ბატონები, იმდენი ფული აქვთ, რომ ანგარიშიც ვერ გაუკეთებიათ.

— სულ ადამ და ევას ბრალია—უპასუხა ქრისტინამ—ევა რომ არ შემცდარიყო, საცხოვრებელი საერთო იქნებოდა.

საღამოს მუშაობიდან რომ დაბრუნდა ოლემ ისევ განაგრძო ლაპარაკი ამ კილოზე. განსიც წამომჯდარიყო ლოგინში, დაეჭირა თავისი ახალი წიგნი და გატაცებით კითხულობდა.

— ზოგი მთელ თავის სიცოცხლეს ბედნიერათ და მდიდრულათ ატარებს—ამბობდა ოლე—ზოგი-კი სულ გაჭირვებასა და სიღატაკეშია. რათ უნდა გვეკითხებოდეს ჩვენ ადამ და ევას შეცოდება? ჩვენ

რომ იმათ ადგილს ვყოფილიყავით, უეჭველია, ისე არ მოვიქცეოდით.

— არა, ცხადია, ჩვენც ისე მოვიქცეოდით! უცებ წამოიძახა „კუტმა“ განსმა—აი აქ რა ცხადათ არის აწერილი!

— აბა ერთი რა გიწერია მაგ წიგნში? ერთხმათ დაეკითხენ განსს მშობლები.

განსმა სიამოვნებით წაუკითხა დედ-მამას ძველებური ზღაპარი შეშის მჭრელისა და მისი ცოლის შესახებ, რომლებიც სულ ადამ და ევას სამდურავსა და ძრახვაში იყვნ.

— „მათის ცნობის-მოყვარეობის წყალობით ჩავარდით ამ სიღარიბეშიო—გაიძახოდენ ერთთავათ შეშის მჭრელი და მისი ცოლი. ერთ დროს მათ ახლო გაიარა მეფემ, ყური მოჰკრა ცოლ-ქრმის ლაპარაკს და უთხრა:—„წამომყევით სასახლეში! თქვენ იქ ისევე მდიდრულათ იცხოვრებთ, როგორც მე. ყოველ დღე სადილათ მოგერთმევათ შვიდი თავი საჭმელი და იმდენი სჭამეთ რამდენიც გსურდეთო. მერვე თავ საჭმელს რომ მოგიტანენ იმის ჭამის ნება-კი არა გაქვთ, ცქერით-კი რამდენიც გინდათ უცქირეთო. ამას გარდა იმ საჭმელს თავზე ხუფი ეხურება და არამც და არამც ხელი არ ახლოთ. თუ ამ დარიგებას არ აასრულებთ და აკრძალულ საჭმელს ხელს ახლებთ მაშინვე გამოგაგდებენ სასახლიდან და თქვენს ბატონობას ბოლო მოეღებაო.

— „ნეტა თუ რა უნდა იყოს იმ ხუფ-ქვეშ? უთხრა ცოლმა ქმარს სასახლეში შესვლის პირველ დღესვე.

— „ეგ ჩვენი საქმე არ არის. შენიშნა ქმარმა.

— „მართლა ძალიან-კი არა ვწუხვარ მაგაზე—უპასუხა ცოლმა—ისე მინდოდა გამეგო, თუ ნეტა რისთვის აგვიკრძალეს ხუფის ხელის ხლება! უეჭველია ხუფ-ქვეშ განსაკუთრებით დიდკაცებისათვის დანიშნული რაღაც საჭმელია.

— „იქნება მაგ ხუფ-ქვეშ ჩვენი გამოსაცდელი მანქანაა—უპასუხა ცოლს შეშის მჭრელმა—მაგალითათ ისეთი, რომ ავხადოთ თუ არა ხუფს გავარდეს ხმა, მთელი სახლი ნაღმით აიფეთქოს და დაინგრესო!

— „ღმერთო მაცხოვარო, შენ დაგვიხსენ! შეჰყვირა შიშით ცოლმა და მოშორდა აკრძალულ საჭმელს.

იმ ღამეს ცოლს დაესიზმრა, რომ ხუფი აიხადა და იქიდან ამოვარდა მომხიბვლელი სუნი „პუნშისა", სწორეთ ისეთი, როგორსაც სოფლელები ხმარობენ ხოლმე ქორწილში. ხუფის-ქვეშ-კი გამოჩნდა დიდი ოქრო, რომელზედაც ეწერა შემდეგი სიტყვები: თუ დალევთ ამ სასმელს თქვენ ყველაზე მდიდრები შეიქნებით მთელს ქვეყანაზე, დანარჩენი ხალხი-კი ყველა გაღარიბდება. შეშის მჭრელის ცოლს უცებ გამოეღვიძა და სიზმარი დაწვრილებით უამბო ქმარს.

— „შენ ძალიან ჩაგივარდა გულში ეგ საჭმელი! უპასუხა ქმარმა. ამ დროს ცოლმა ნელ-ნელა, სიფთხილით ასწია ხუფს. იმავე წამს ხუფის ქვეშიდან გამოცვივდენ ორი პაწია თაგვები და შეიმალნენ სოროში.

— „ღამე მშვიდობისა! გაისმა მეფის ხმა—მიბრძანდით თქვენ სახლში და შეწყვეტილი სიზმარი საკუთარს ქოხში განაგრძეთ, იმედია ამის შემდეგ ადამსა და ევას აღარ დაუწყებთ ყვედრებას, რადგან თქვენ, თითონ მოიქეცით მოუთმენლათ, ისულსწრაფეთ ისე, როგორც ადამმა და ევამო!"

— საკვირველია, ეგ ამბავი რაღა შენს წიგნში დასწერეს! უთხრა შვილს ოლემ—თითქო განგებ ჩვენზეა დაწერილი. დიახ, მაგ ამბავმა მე ფიქრში ჩამაგდო.

ს. ცაციშვილი.

(დასასრული იქნება)

ტროადის ომი. *)

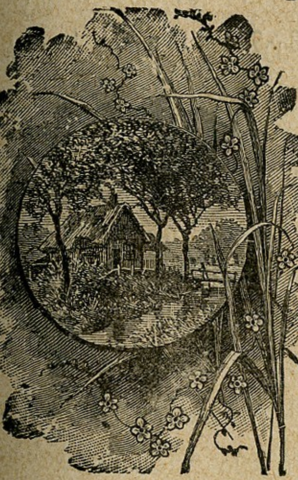

მშვენიერი ელენე.

მთელს საბერძნეთში სახელგანთქმულს თავადს ატრეის ჰყავდა ორი შვილი: აგამემნონი და მენელაოსი. სპარტანელ მეფის ტინდარეას უფროსი ქალი კლიტემნესტრა მისთხოვდა აგამემნონს, ხოლო უმცროსი ქალი-კი მშვენიერი ელენე—ატრეის უმცროს ვაჟს მენელაოსს. ელენე თავისი სილამაზით სახელ-განთქმული იყო მთელს საბერძნეთში. სახელმწიფოს წარჩინებულნი ახალგაზდანი ერთი მეორეს ეჯიბრებოდენ. თვითოეული მათგანი ცდილობდა მშვენიერ ახალგაზდა ქალის გულის მოგებას. სასიძონი ერთი მეორეზე უკეთესი იყვნენ და ამიტომ ტინდარეას ვერ გადაეწყიტა, რომლისათვის მიეთხოვებინა თავისი მშვენიერი ელენე. მეფე თან იმასაც სწუხდა, რომ ერთის რომელიმე სასიძოს ამორჩევით დანარჩენს წარჩინებულ სასიძოებს შეურაცყოფას მიაყენებ და ეს გარემოება ერთიანათ აამხედრებს ყველა შეურაცყოფილთ თვით სპარტაძლოსა და სახელმწიფოს წინაღმდეგო. მეფე დიდს საგონებელში იყო და საბოლოოთ ვერა გადაეწყვიტა-რა.

იტაკის მეფემ, კაცმა მეტათ გამოცდილმა და ბრძენმა, ოდისევსიმ სპარტანელთა მეფეს ესეთი რჩევა მისცა: „მეფევ, შეჰყარე ყველა სასიძონი ერთათ და ჩამოართვი პატიოსანი სიტყვა, რომ, ვისაც თვით

---

*) იხილე „ჯეჯილი“ № II.

შენი ქალი აირჩევს საქმროთ, არც ერთი მათგანი ცუდს არას შეამთხვევს თქვენი ქალის მიერ არჩეულს სასიძოს. პირ-იქით, სთხოვე ყველა შეეცადოს, თუ-კი საჭიროება მოითხოვს, დახმარება აღმოუჩინოს მომავალ სასიძოსო". ტინდარეიმ ძრიელ მოიწონა ოდისევსისს ესეთი რჩევა. დაუყონებლივ მოიწვია ყველა სასიძონი და თავისი უკანასკნელი გადაწყვეტილება გამოუცხადა. მშვენიერ ელენეს ხელის მაძიებლებმა დიდის სიამოვნებით მიიღეს მეფე ტინდარეის წინადადება და შესაფერი აღთქმაც მისცეს.

ელენემ საქმროთ აირჩია ატრეის უმცროსი ვაჟი მენელაოსი. დანარჩენი სასიძონი, რასაკვირველია, მეტათ შეურაცყოფილნი დაბრუნდენ სამშობლოში, მაგრამ თავიანთი აღთქმის მტკიცედ და სამუდამოთ დაცვა და შენახვა ერთხმათ-კი გადაწყვიტეს. მენელაოსი ამ დღიდან დიდათ ბედნიერათ და თანხმობით სცხოვრობდა თავის მშვენიერ ელენესთან. ახალგაზდა ცოლ-ქმარის ბედნიერებას ბევრი შენატროდა. ქორწინების ცოტა ხნის შემდეგ მეფე ტინდარეი გარდაიცვალა და მთელი თავისი სამეფო მენელაოსს უანდერძა. ამის შემდეგ მენელაოსი თითქმის მთელი ლაკედემონის მფლობელი შეიქმნა, და ამნაირათ მისი ძლიერება ერთი ორათ გაორკეცდა მთელს საბერძნეთში.

პარისი სამეფო სახლში, თუმცა დიდს ფუფუნებასა და პატივისცემაში იყო, მაგრამ აფროდიტა ქალ-ღმერთის დაპირება, მშვენიერი ელენეს გულს მოგიგებო, მოსვენებას არ აძლევდა.

აფროდიტა ქალ-ღმერთის რჩევით პარისი საბერძნეთში გამგზავრების თადარიგს შეუდგა. იდის მთაგრეხილების დაბურულ ტყის ბოლოს პარისმაააშენა ძრიელ მაგარი ხომალდი და უფსკრულს ზღვის სივრცეში შეაცურა სპარტას გასამგზავრებლათ.

პარისის განზრახვა მშვენიერ ელენეს მოტაცების შესახებ ტროადის ყველა მოკეთეს თავზარსა სცემდა, და ამიტომ ყველანი ერთხმათ ურჩევდენ პარისს, ნუ ჩააგდებ სამშობლოს განსაცდელში, ელენეს მოტაცება ტროადის განადგურებას, დაღუპვას მოასწავებსო. მაგ-

რამ პარისი აფროდიტა ქალ ღმერთისაგან გამხნევებული ყურადღებას არავის არ აქცევდა და სრულის იმედებით აღსავსე მშვენიერ ელლადის ნაპირებისაკენ მიისწრაფოდა.

პრიამის ქალიშვილი კასსანდრა ნაკადულებრ ცრემლებს აფრქვევდა, როცა პარისმა ზღვის სივრცეში პირველათ იალქნები შეაფრიალა.

„დიდი და უსაზომო მწუხარება მოელის სამშობლო ქვეყანას“ ქვითინებდა კასსანდრა მშობელთა და ზღვის ნაპირათ მოგროვილ ხალხთა წინაშე: „დიდი და დიდი უბედურება მოგველის ყველას ჩვენ, ტროადის შვილებს! ვხედავ, ნათლათა ვხედავ ილიონის სიწმიდეთა აბობოქრებულ ცეცხლის ალით განადგურებას! ვხედავ, ნათლათა ვხედავ ილიონის უმანკო შვილთა სისხლით მორწყულს ტროადის მთასა და ბარს! ვხედავ, ნათლათა ვხედავ ძლევა მოსილს მტერს, რომელიც დანგრეულ და აოხრებულ სამშობლოდან პირუტყვებსავით მიერეკება მწარე ხმით მტირალა ბავშებს, ქალებს!“ ამ სიტყვებით არწმუნებდა ყველას საბრალო კასსანდრა, მაგრამ იმ ჟამათ პარისს საბოლოოთ გადაწყვეტილი ჰქონდა მშვენიერი ელენეს მოტაცება და წინააღმდეგობასაც ვერავინ ვერ ახერხებდა.

პარისმა და აფროდიტა ქალ-ღმერთის ვაჟმა ენეიმ, რომელიც დედის ბრძანებით პრიამის ვაჟთან თანამგზავრობდა, დიდიხნის მგზავრობის შემდეგ უვნებლათ შეაცურეს უშიშარი ხომალდი მშვენიერ ელლადის ნაპირების სრუტეში. მგზავრები გადმოვიდენ ნაპირას და სპარტას გაემართენ.

სპარტის მეფე მენელაოსი დიდის აღტაცებით მიეგება სტუმრებს, მან მეგობრულათ მიიპატიჟა სასახლეში სტუმრები პატივის საცემლათ. მეფემ გამართა ბრწყინვალე ნადიმი. პარისმა სწორეთ ამ ნადიმზე ნახა პირველათ სპარტანელ მეფის მშვენიერი დიასახლისი. ელენეს სიმშვენიერემ ერთიანათ მოხიბლა პარისი. პრიამის ვაჟმა მიუძღვნა უმშვენიერესს დიასახლისს ტროადიდან მოტანილი უძვირფასესი საჩუქრები. ელენეც გულ გრილათ ვერ შესცქეროდა პარი-

სის მომხიბვლელს სილამაზეს, ასე რომ პრიამის ვაჟის განზრახვას კეთილად დაგვირგვინება მოელოდა.

მეფე მენელაოსს კუნძულ კრიტზე რაღაც საჭირო საქმე გამოუჩნდა, რის გამო იგი იძულებული შეიქმნა ძვირფასს სტუმრებს დროებით გამოთხოვებოდა. მეფემ გამგზავრების წინეთ დედოფალს სთხოვა, სტუმრებისათვის პატივისცემა არ მოეკლო, სანამ სპარტაში დარჩენას მოისურვებდენ.

მეფე მენელაოსი კრიტს გაემგზავრა. პარისმა ისარგებლა ამ შემთხვევით და სრულიად დაიმორჩილა მშვენიერი ელენეს მგრძნობიარე გული. პარისის რჩევით მენელაოსის მეუღლემ დასტოვა სამეფო ოჯახი, დასტოვა თავის მცირეწლოვანი ქალიშვილი ჰერმიონა და გაჰყვა ახლად გაცნობილ ახალგაზრდა ვაჟს პარისს ტროადაში.

პარისმა და ელენემ გამოზიდეს მრავალი უძვირფასესი ნივთები მენელაოსის სასახლიდან, დატვირთეს ხომალდი და შესცურეს ზღვის სივრცეში ტროადაში გასამგზავრებლად. გზაში მოგზაურები გააფრთხილა ღვთაებრივმა მოხუცმა ნერეიმ; „შენდა საუბედუროთ მიგყავს სახლში მენელაოსის მეუღლე! ელლადა ამ შეურაცყოფას ვერ მოითმენს, მთელი საბერძნეთი ფეხზე დადგება. სახელმწიფოს ყველა დიდებული გმირი მენელაოსს მხარს დაუჭერს და შეერთებულის ძალით ტროადას თავს დაეცემა. ვინ მოსთვლის იმ ვაებას და მწუხარებას, რომელსაც განიცდის უეჭველად თვითოეული ტროადელი! უმანკოთა დანთხეული სისხლი ცასა და დედამიწას მორწყავს. ფერფლად იქცევა ილიონის ზღუდენი და უეჭველად დაიმხობა პრიამის სამეფო!“

ნერეის სიტყვებმა ცოტათი შეაფიქრიანეს პარისი და მშვენიერი ელენე, მაგრამ ისევ მალე დაივიწყეს მოხუცის სიტყვები და უდარდელად თავის გზას გაუდგენ.

რამდენიმე დღის მოგზაურობის შემდეგ ხომალდი, რომლითაც მშვენიერი ელენე და პარისი მოგზაურობდენ, ტროადის ნაპირებს უვნებლად მიადგა.

ა. ყუმისთაველი.

ინდოეთის ხე-გველა.

ევროპის სამხრეთ ტყეებში ხშირათ იზრდება ერთგვარი მცენარე-სურო, ეს მცენარე ისეა შეზრდილ-შეგრეხილი ხეებზე, რომ ხეები აღარც-კი ჩანან სუროს მშვენიერ და მუდმივ მწვანე ფოთლებში. სუროს ადარებენ ხოლმე იმისთანა მეგობარს, რომელიც თავის ამხანაგს არც ჭირში და არც ლხინში არ მიატოვებს, არ უღალატებს.

მეტათ ბევრი იზრდება ამისთანა მცენარე ცხელი ქვეყნების ტყეებში, და იქ ეს მცენარე უფრო დიდია და მაგარიც, მხოლოთ ეს დაუპატიჟებელი სტუმარი ხშირათ თავის მასპინძელს ძალიან ცუდს სამსახურს გაუწევს ხოლმე.

სწორეთ გაოცდებით ბრაზილიის ხშირი და გაუვალი ტყეები რომ ნახოთ. ვეებერთელა ხეები თავიდან ბოლომდის ათასნაირ სურო მცენარეებით არის გაბანდული. სურო ამ ხეებზე ჯაჭვებივითაა გაბმულ-გამობმული; ჯაჭვებიც ათასნაირ ყვავილებით არის დაკაზმული; ადამიანის თვალი ამ ყვავილებზე უმშვენიერესს ვეღარას ნახავს; ხედავ ამ სურათს და თვალები გიჭრელდება, აღარ იცი რომელი ყვავილი რომელს ამჯობინო, თან ამ ყვავილებში ნაირ-ნაირი ჩიტები დაფრინავენ საზრდოს საწუწნელათ.

დიახ! მშვენიერი სანახავია ეს დიდებული სურათი სურო მცენარეებისა. მხოლოთ თუ ახლო მიეკარეთ ძალიან სიფრთხილე გმართებთ. ამ მცენარეთა შორის ზოგი იმისთანაც შეგხვდებათ, რომლის ფოთლებიც საშინლათ ისუსხებიან, იკბინებიან. ხედავთ აგერ მაგალითათ ათასფეროვანი ყვავილებით შემოსილი ტო-

ტია ჩამოშვერილი, თქვენც მოისურვეთ ერთ-ერთი ყვავილის მოგლეჯა და ტოტი ჩამოიწიეთ, მაგრამ რას ხედავთ? ამ ტოტს მეორე მოყვება, მეორეს მესამე და ასე. ეს კიდევ არაფერი, ამ ტოტებიდან ათასი მკბენარა ჭიანჭველა, ბუზი და კოღო დაგაცვივათ თავზე, დაგესევათ და სულ ცივის ხმით გაკივლებთ... ან კიდევ ვთქვათ ტყეში ამისთანა მცენარეს უცაბედათ ფოთოლი შეაგლიჯეთ, მაშინვე ითქრიალებს იქიდან წვეთ-წვეთათ რძის მაგვარი წვენი და მტრისას, თუ ეს წვეთები კანზე დაგეცათ, კანი მაშინვე აგეფუთქებათ და ზედ ბზუკებსაც დაგაყრით; ხოლო თუ თვალში მოგხვდათ, მშვიდობით თვალო, დაგევსებათ... მაგრამ ამას რაღას ეხედავთ? ორი ხე ერთმანეთს ჩახუტებიან; ერთს მჭიდროთ შემოუჭერია თავისი ტოტები მეორისათვის და გაუძაგრავს კიდეც, ასე რომ ამ ხეს თავისთავათ გაჩერება აღარ შეუძლია, ან-კი რაღანაირათ? როცა ძირი სულ გახმობია, დაფუტუროვებია. ეს გარშემოხვეული ხე არის ხე-გველა ბრაზილიის ტყეებისა, ლეღვის მაგვარი. ხე-გველა ჯერ სუროსავით ფრთხილათ შეცოცდება ხოლმე ხეზე, ხოლო მერე და მერე თანდათან იზრდება, მსხვილდება და ხეს ზედ ეკლაკნება; თან გძელ ტოტებს იყრის, ტოტებიც შემდეგ ხეს შემოეხვევიან და ასე რკალივით გარს შემოერტყმიან. რაღა თქმა უნდა ეს რკალი ხეს საშველს აღარ აძლევს ისაზრდოოს, ფესვიდან ამონაწოვი საზრდო მას ზევით ველარ აუდის და ხეც ამნაირათ ხმება, კვდება, ვითომ და თავის გულითად მეგობრის მკერდზე.

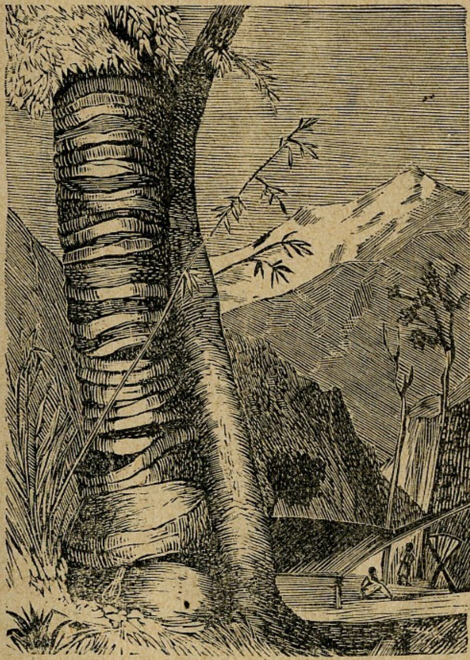

ხე-გველა.

ფიზიკური გეოგრაფია *)

(პროფესორი გეიკისა)

III. რას ჩადის ქვესკნელის წყალი.

არც ერთი წყალი ისე წმინდა, ანკარა და გამჭვირვალე არ არის, როგორც მიწიდან ამონახეთქი წყაროს წყალი. ქიმიურათ წმინდა წყალი ორი ნივთიერებიდან — მჟავბადისაგან და წყალბადისაგან უნდა შესდგებოდეს. წყაროს წყალში-კი, კიდევაც რომ ძალზე წმინდა იყოს — მაინც მოინახება ბევრი სხვა ნივთიერება. ხოლო ქიმიურათ წმინდა წყალი რომ აადუღოთ იგი ისე წავა ორთქლათ, რომ იქ ნატამალსაც ვეღარას ნახავთ. წვიმის წყალი თუმცა ბევრ ტურტყლსა, მტვერს იკრეფს ჰაერიდან, მაგრამ იგი მაინც ძალიან წმინდა წყლათ ითვლება. ხოლო წყაროს წყალი რომ აaორთქლოთ (დუღილით) ჭურჭლის ძირში ერთგვარი მაგარი ნივთიერება დარჩება. ამნაირათ წყალი რომ წმინდა ანკარა, გამჭვირვალეა ეს კიდევ იმას არ ნიშნავს, რომ იგი ქიმიურათ წმინდაა. როცა წმინდა წვიმის წყალი ქვესკნელში ჩავა და იქ ხვრელებში კარგა ხანს იმოგზაურებს, ხოლო შემდეგ სხვა-

---

*) იხილე „ჯეჯილი“ № II.

და-სხვა ნივთიერებით შეზავებული ისევ დედამიწაზე წყაროთ ამო-ხეთქავს, ეს იმისი მაჩვენებელია, რომ ესა თუ ის ნივთიერება მან იმ შრეებიდან წამოიღო, რომელნიც გზათ გაიარა. ამისთანა წყალში ესა თუ ის ნივთიერება არა ჩანს, რადგან იგი იქ ქიმიურათ არის გახსნილი. ლამბაქზე რომ რამდენიმე ნატეხი შაქრისა თუ მარილისა დააწყოთ და მერე ზედ წყალი დაასხათ შაქარი თუ მარილი წყალში გაიხსნება, ჩვენთვის უხილავი შეიქნება. მათ წყალში ყოფნას გემოთი თუ გაიგებთ, რადგან იგინი წყალს სულ სხვა გემოს აძლევენ.

ამნაირათ ზეიდან დედამიწის პირიდან ქვეით ქვესკნელში ჩასული წყალი ხსნის რამოდენიმე ნივთიერებათ მიწაში და ამ რიგათ წყალში გახსნილი, გაქნილი მიწის შრეების სხვა-და-სხვა ნივთიერება ზეით მიწაზე ამოდის. ეს გარემოება თქვენ ცოტა არ იყოს გაგაკვირვებთ და მეტყვით, გვჯერა, რომ წყალი შაქარსა და მარილს ხსნის, მათზე წყალი ადვილათ მოქმედობს, ხოლო მიწის შრეების მაგარ ნივთიერებაზე ზემოთ მოხსენებული წყლის მოქმედება დაუჯერებელია, ამ შემთხვევაში წყალი ადვილათ ვერ იმოქმედებს და მაშასადამე მაგარ ნივთიერებათ ვერც გახსნის; აბა წყარომ შრეების შემადგენელი მაგარი ნაწილები ზეით როგორ უნდა ამოიტანოსო? მაგრამ თქვენ აკი იცით, რომ ჰაერში სხვათა შორის ნახშირბადის სიმჟავეა, ეს გაზი გადადის ჰაერიდან მცენარეებში და ცხოველებში, ხოლო აქედან ისევ ჰაერს უერთდება (იხილე ჯეჯილი ნოემბრისა). წვიმა რომ ატმოსფერით მიწაზე მოდის, მაშინ იგი გზაში რამოდენიმე ჰაერს იკრეფს. ამავე დროს ითვისებს ჰაერში გაქნილ სხვა-და სხვა ნივთიერებათ: ნახშირ-ბადის სიმჟავეს, კომლისა და ჭვარტლის ნაწილებს, ბევრ პატარ-პატარა ორგანიზმებს და სხვათ. ამ გზით წვიმა რეცხავს, ასუფთავებს ჰაერს. ქალაქში მცხოვრებელი ამაში ადვილათ დარწმუნდება თუ შემდეგ ცდას გააკეთებს. აიღოს ლამბაქი და ზედ რამოდენიმე წვიმის წყალი მოათავსოს. შემდეგ რამდენიმე წვეთი ამ ლამბაქიდან პატარა წმინდა მი-

ნის ნაჭერზედ გადიტანოს და მინა მზეზე გადგას. პატარა ხანს უკან წყალი მინიდან ორთქლათ ავა. ახლა მინა რომ მიკროსკოპში გასინჯოთ ნახავთ ქალაქიდან ადენილ მტვერსა, კომლის ნაწვირებს და ბევრ კიდევ სხვა ნივთიერებათ. მაგრამ მარტო ჰაერიდან-კი არა, წვიმა მიწიდანაც ბევრს ნივთიერებათ ითვისებს, როცა იგი დედამიწას ეცემა. მინდვრის ან ბაღის მიწას თუ გასინჯავთ შიგ აუარებელ მცენარეულობის ნაწილებს, ღეროებს ფოთლებს და დამჭკნარ ფესოებს ნახავთ. მიწა შეიცავს ცოტა თუ ბევრს ორგანიულ ნივთიერებათ ხოლო ორგანიულ ნივთიერებას ყოველთვის თან ახლავს ნახშირ-ბადის და ბევრი კიდევ სხვა სიმჟავე. კოვზზე რომ მიწა მოათავსოთ და მერე კოვზი ცეცხლზე გაახუროთ, ორგანიული ნივთიერება მთლათ დაიწვის, ნახშირ-ბადის სიმჟავე ჰაერში წავა და მიწასაც სხვა ფერი დაედება. ცოტაოდენათ ჰაერიდან ხოლო უფრო ხარბათ მიწიდან, გამოკრეფილი ნახშირ-ბადის სიმჟავით გაჟღენთილი წვიმის წყალი ახდენს მიწის შრეებზე გასაოცარ მოქმედებას, იგი ხსნის და გასჭამს ხოლმე სხვა და სხვა მიწის შრეებს. ქიმიურათ წმინდა წყალი ამასვე ვერ იქს. დიახ ნახშირ-ბადის სიმჟავით გაჟღენთილი წყალი საოცრათ მოქმედობს სხვა და სხვა ქვათა შრეებზე, თუნდა ეს შრეები ძალიანაც მაგარი იყოს. ამ შრეების შემაზავებელ მაგარ ნაწილებს წყალი ხსნის და თან იტაცებს. მაგალითათ, ცარცის ან კირის შრედან წყალი ხსნის ცოტა თუ ბევრ კირსა და ცარცს და თან მიაქვს. ამავე დროს წყალი წმიდაა, ანკარაა. სადაც ბევრი კირი და ცარცია იქ კიდევაც ეტყობა წყლის მოქმედება, ყოველს ბიჯის გადადგმაზე იქ წყლისაგან გაჭმული გამოქვაბულები შეგხვდებათ. ამისთანა მხარეებში წყაროს წყალიც რაღაც მძიმეა, ხამი, რადგან ამისთანა წყალში ბევრი მინერალური ნივთიერება გახსნილი. ამისთანა წყალი არც სარეცხისათვის ვარგა, ბევრს საპონს ხარჯავს. პირიქით წვიმის წყალი და ზოგიერთი წყაროებიც, სადაც ცოტაა მინერალური ნივთიერება, ცოტა საპონსა ხარჯავს; სასმელათაც ეს წყალი მჩატეა, სასიამოვნო.

ქვესკნელიდან წყლით ამოტანილ ნივთიერებათაგან ბევრი, მაგალითათ კირი, მარილი, რკინა და სხვა, დიდათ სასარგებლოა ცხოველებისათვის და მცენარეებისათვის. კირი ცხოველების ძვლებისათვის იძლევა მასალას; რკინა კიდევ ცხოველებს სისხლს ულებავს.

თუმცა ამ ნივთიერებათ უმეტესათ ჩვენ საჭმელებისაგან ვღებულობთ, მაგრამ წყაროს წყალსაც ამ მხრივ შესამჩნევი მნიშვნელობა აქვს, იმდენათ რასაკვირველია, რამდენათაც ესა თუ ის ნივთიერება ამ წყალშია გახსნილი. საზოგადოთ წყაროს წყალი უფრო მარგებელია და სალი სასმელათაც და საჭმელების მოსამზადებლათაც, ვიდრე წვიმის წყალი.

რადგან ყოველს წყაროს მუდამ ამოაქვს ქვესკნელიდან სხვა-და-სხვა ნივთიერება და წყაროებიც, მოგეხსენებათ, უთვალავია ქვეყანაზედ, უნდა ვიფიქროთ რომ წყაროებით ამოზიდული მასალაც აუარებელი უნდა იყოს. და თუ ეს ასეა წყლის სადენი გზები, ხვრელებიც ბევრი უნდა იყოს ქვესკნელში, კიდევაც ასეა. ამ ხვრელებს წყალი თან და თან გასჭამს ხოლმე, აფართოვებს და ამნაირათ აჩენს ვეებერთელა სიმაღლით რამოდენიმე საჟენს, ხოლო სიგრძით რამოდენიმე ვერსტს გამოქვაბულს. ამისთანა გამოქვაბული ურიცხვია ქვესკნელში. ზოგჯერ გამოქვაბულს სახურავი ჩამოექცევა ხოლმე და წყალიც მაშინავე იქ გასწევს, ხოლო კარგა ხნის ხეტიალის შემდეგ ისევე ზევით, დედამიწაზე გადმოხეთქავს.

სან—ინის.

გამოცანა.

(წარმოდგენილი ალ. მიქაშვილისაგან).

კაცის ხელით ვარ შექმნილი,
მაგრამ კაცს-კი არა ვგევარ,
პატრონი ბინას მინიშნავს
და მეც იქ უძრავათ ვდგევარ,
ვისაც მაღლა ასვლა უნდა
ყველა კაცისთვის შემწე ვარ,
თავით ფეხამდის მთელავენ,
მაგრამ მე მაინც ფეხზე ვარ;
დღე მაშინ მომისწრაფდება
თუ ხშირათ წვიმა მზეზე ვარ.

შარადა.

(წარმოდგენილი სოლ. გოშაძისაგან).

პირველი მარცვლის წარმოთქმით, ძაღლი ნადირზე ქეზდება,
მეორეს მიწა წარმოშობს ხალხის საამოთ იზრდება;
ორივე ერთათ ნათქვამი თავის ნაწილი იქნება.

ეს სამი სიტყვა—მეოთხეც მასში სხვა გამოითქმება:
კლავისა ნაწილს შეადგენს, დაუღალავათ ირჯება,
უმისოთ მუშა არ ვარგა, ცხოვრება გაუჭირდება;
მთელი სულიერს, უსულოს აუცილებლათ სჭირდება,
იგია ძველი, უკვდავი, ის არის კაცის დიდება.

სამი გამოცანა.

ბავშებო დამიგდეთ ყური რა გითხრათ—უთხრა ერთხელ ბიძამ თავის ორ ძმისწულს—დაიბადა ერთი ბავში, გახდა ერთი წლისა და აღდგომა-კი ჯერ არ ენახა. აბა გამოიცანით?

ბავშები ვერ მიხვდენ გამოცანას.

— კარგი, კარგი, ჯერ მოიფიქრეთ და მერე მიპასუხეთ! უთხრა ბიძამ ღიმილით.

— აბა, ახლა შენ თუ გამოიცნობ ძია. სირბილი არ შეუძლიან და ხტომა-კი იცის; არის ისეთი რამ რომ ხტომა არ იცის და ხან-და-ხან კი გაიქცევა ხოლმე? იკითხა ვასომ.

ძიამ წარბი შეიკრა და გაჩუმდა.

— კარგი, ძია, ჯერ მოიფიქრე და მერე გვიპასუხე—შენიშნა პეტრომ—ეხლა თუ-კი შეგიძლიან ეს გამოცანა ახსენი: რა დროს შეიძლება, რომ რამე კითხვაზე ოჰ-თი ვერ გიპასუხონ?

ბიძამ ვერც ამის პასუხი მისცა და დარცხვენით უპასუხა:—მოვიფიქრებო.

მეორე დღეს შეიყარენ ბიძა-ძმისწულები, მაგრამ ვერც ერთს გამოცანები ვერ აეხსნა.

იქნება თქვენ გამოიცნოთ, ყმაწვილებო?

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი-წერეთლისა.

„ჯეჯილის“ დამატება

Открыта подписка на 1905 г. на дважурнала:

ДВУХНЕДѢЛЬНЫЙ ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ, ЛИТЕРАТУРНЫЙ И НАУЧНО-ПОПУЛЯРНЫЙ ЖУРНАЛЪ

„РОДНИКЪ“

издается въ Петербургѣ съ 1882 г. подъ одною и тою же редакціей.

„Родникъ“ предназначается для семьи и школы.

„Родникъ“ одобренъ и допущенъ для всѣхъ учебныхъ заведеній.

„Родникъ“—изданіе, преслѣдующее цѣли воспитательныя и образовательныя. Въ годъ 24 книжки разнообразнаго содержанія. Изящная внѣшность, Много рисунковъ, иллюстрирующихъ текстъ, Отдѣльныя картинки въ краскахъ и снимки съ произведеній извѣстныхъ художниковъ.

ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКІЙ ЖУРНАЛЪ

„ВОСПИТАНІЕ и ОБУЧЕНІЕ“

органъ **семейнаго воспитанія.** Въ немъ помѣщаются: 1) популярныя статьи и замѣтки, разсматривающія вопросы воспитанія со стороны **гигіенической** (обстановка и физическое воспитаніе ребенка въ семьѣ) и **психической** (исторія душевнаго развитія ребенка, дѣтскіе недостатки и раціональная борьба съ ними); 2) статьи и замѣтки о новыхъ движеніяхъ въ наукѣ воспитанія, по обученію въ семьѣ; объ отношеніяхъ семьи къ школѣ; о домошнеи подготовкѣ къ школьнымъ работамъ; свѣдѣнія объ обществахъ и союзахъ родителей, воспитателей и врачей, о дѣтскихъ развлеченіяхъ и т. п.; 3) статьи по вопросу о дѣтскомъ чтеніи и рецензіи книгъ, предназначаемыхъ для дѣтей.

„ВОСПИТАНІЕ и ОБУЧЕНІЕ“ выходитъ ежемѣсячно, выпусками большого формата въ 32—64 столбца убористой печати.

Условія подписки прежныя:

На годъ съ доставкой и пересылкой за 24 книги «Родника“ . . **5 р.**

На годъ съ дост и перес. за 24 книгн „Родника“ и 12 №№ „Воспитапія и Обученія“ . . . . **6 р.** За границу—8 .

На годъ съ дост и перес за 12 №№ педаг. жур. Воспитані и „Обученіе“ **1 р.**

По требованію высылается подробная программа.

Адресъ для иногородныхъ: Петербургъ, Захарьевская 1.

Контора: Петербургъ, Вознесснскій пр. 32.

Редакторъ-издатель *Алексѣй Альмедингенъ*

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1905 ГОДЪ

ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО

ДВА еженедѣльные иллюстрированные журнала для дѣтей и юношества
(XXIX г. изданія)

СО МНОГИМИ ПРЕМІЯМИ

Подписной годъ начался 1-го ноября 1904 г.—первые №№ высылаются немедленно

I ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО
для дѣтей
МЛАДШАГО ВОЗРАСТА
(отъ 5 до 9 лѣтъ).

Гг. годовымъ под исщик. будетъ выслано:
52 №№ интереснаго, богато иллюстриров. журнала, **52 №№**
съ массою повѣстей, разсказовъ, очерк въ, стихотвореній.

и 42 ПРЕМІИ ПРИЛОЖЕНІЯ
въ числѣ которыхъ:

1) **Большая картина въ 24 краски художника** К. ТИМА:
„ЖУЧКИНА СЕМЬЯ“
2) **12 Игръ и занятій для дѣтей** на большой раскраш. и черн листахъ
3) **12 Отдѣльныхъ картинъ изъ дѣтской жизни**
4) **6 Книгъ „Библіотки Задушевнаго слова“**
5) **Маленьки русскій историкъ** Родная исторія ъъ разсказахъ и рисункахъ.
6) **Игра—„Звѣринецъ-Лито“**, съ 28 раскрашенными фигурами.

II ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО
для дѣтей
СТАРШАГО ВОЗРАСТА
(отъ 9 до 14 лѣтъ).

Гг годовымъ подписщик будетъ выслано:
52 №№ интереснаго, богато иллюстриров. журн ла **52 №№**
съ массою повѣстей, разска овъ очерковъ стхотвореній.

и РЯДЪ ПРЕМІЙ И ПРИЛОЖЕНІЙ
въ числѣ которыхъ:

1) **12 Иллюстриров. кн. сочин.** извѣ тныхъ писателей для юношества:
М. Б. ЧИСТЯКОВА и В САМОЙЛОВИЧЪ
2) **Исторія 349-ти великихъ дней** ъ массою иллюстрацій
3) **6 кн. „Исторической Библіотеки“** въ папочныхъ переплетахд.
4) **Альбомъ „На помять“**
5) **Записная книжка-календарь**, въ изящномъ переплетѣ.
6) **Настольный отрывной календарь-ежемѣсяч.**

Кромѣ того, независимо отъ всѣхъ перечисленныхъ премій, при каждомъ журналѣ будутъ высылаться **для родителей и воспитателей:**

„Дѣтскія моды“ и „петагогическая библіотечка“.

Подписная цѣна каждаго изданія „Задушевнаго Слова“, со всѣми объявленными преміями и приложеніями, съ дост. и перес. на годъ **6 рублей**, на полугода (6 мѣс.)—**3 рубля**, на треть года (4 мѣс.) **2 Р.**

Для годовыхъ подписчиковъ допускается разсрочка по 2 рубля:) 1) при подпискѣ, 2) къ 1 февраля и 3) къ 1 мая Съ перес. за границу годовая подп. цѣна каждаго журнала **8 рублей**.

При подпискѣ. во избѣжаніе ошибокъ, просятъ указывать желаемое изданіе (т е. ВОЗРАСТЪ).

Подписка принимается: въ конторахъ журнала, при книжныхъ магазинахъ товарищества **М. О. ВОЛЬФЪ:** 1) С-Петербургъ, Гостиный Дворъ 18; 2) Москва, Кузнецкій Мостъ, 12, домъ Джамгаровыхъ, и 3) Москва, Моховая ул., 22, домъ Чижова и Курындиной (противъ университета), **въ редакціи журналовъ „ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО“**—С.-Петербургъ. Васильевскій Островъ, 16-я линія, 5—7, собств. домъ, а также у всѣхъ столичныхъ и провинціальныхъ книгопродавцевъ.

Журналъ для дѣтей средняго возраста

(Отъ 9—13 лѣтъ)

ГОДЪ ИЗДАНІЯ II-Й,

„ПУТЕВОДНЫЙ ОГОНЕКЪ"

Ос. Отд. Уч Ком. Мин. Нар. Пр. **РАЗРѢШЕНЪ** къ выпискѣ по предварительной подпискѣ въ безпл. нар. 'ибл., въ низшія и среднія учебныя заведенія.

ЖУРНАЛЪ ВЫХОДИТЪ 2 РАЗА ВЪ МѢСЯЦЪ

1) Повѣсти, разсказы и сказки. 2) Стихотворенія. 3) Путешествія. 4) Историческіе разсказы. 5) Естественно-историческіе очерки. 6) Народныя преданія и легенды. 7) Біографіи. 8) Занятія, игры, піессы, шутки, мелочи и проч.

Въ **1905** году журналъ дастъ:

24 ТЕТРАДИ ИЛЛЮСТРИРОВАННАГО ЖУРНАЛА большого формата.

24 ПРЕМІИ: игры, занятія, работы и проч., въ составъ которыхъ войдутъ:

12 ВЫПУСК. „КРЕСТОВЫЕ ПОХОДЫ" **ИЗДАНІЯ** Съ иллюстр. Г. ДОРЭ.

1 ОТРЫВНОЙ КАЛЕНДАРЬ-ЕЖЕДНЕВНИКЪ съ текстомъ и рисунками.

1 **СИНЕМАТОГРАФЪ**—понорама движущихся фигуръ полное устройство его и 6 полосъ двигающихся фигуръ.

6 ПРЕМІЙ ИГРЪ, РАБОТЪ, ЗАНЯТІЙ и проч.

1 СБОРНИКЪ ТЕАТРАЛЬН. ПІЕСЪ.

2 ЛИСТА "МЕХАНИЧЕСКІЯ ИГРУШКИ". и проч.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

На годъ безъ пересылки	2 р.	50 к.
„ „ съ пересылкой	3 „	— „
„ 1/2 года „	1 „	50 „
З границу на годъ	6 „	— „

Пробный № высылается за 7-ми копеечную марку.

Редакція и контира: МОСКВА, М. Дмитровка, д. № 6.

Отдѣленіе конторы: Кн. маг. Н. Ѳ. ЛИДЕРТЪ, Москва, Петровскія Линіи.

Редакторъ-издатель А. А. Ѳедоровъ-Давыдовъ.

Открыта подписка на 1905 годъ.

на ежемѣсячный иллюстрированный журналъ для семьи и школы

„ДѢТСКОЕ ЧТЕНІЕ“

тридцать седьмой годъ изданія.

Въ годъ
4 р. 50 к.
Безъ пересылки
5 р. Съ пересылк.

Особымъ Отдѣломъ Ученаго Комитета Мин. Нар. Просв. журналъ ДОПУЩЕНЪ къ выпискѣ, по предварительной подпискѣ, въ ученическія библіотеки СРЕДНИХЪ и НИЗШИХЪ учебныхъ заведеній и въ безплатныя народныя читальни и библіотеки.

(Отношеніе № 325,42, отъ 21 ноября 1902 г.)

Редакція журнала „Дѣтское Чтеніе“ ставитъ себѣ задачею давать семьѣ и школѣ тщательно избранный матеріалъ для чтенія, какъ художественный, такъ и популярно-научный матеріалъ, не только легкій и занимательный, но вмѣстѣ съ этимъ и воспитательный, развивающій духовную природу человѣка, укрѣпляющій высокія стремленія человѣка осуществлять въ жизни „разумное, доброе, вѣчное“.

Въ 1905 г. журналъ „Дѣтское Чтеніе“ дастъ всѣмъ подписчикамъ:

12 книжекъ журнала, въ составъ которыхъ входятъ: а) повѣсти, разсказы и сказки; б) стихотворенія; в) историческіе очерки и біографіи; г) популярно-научныя статьи; д) снимки съ портретовъ замѣчательныхъ людей и съ картинъ.

7 томиковъ безплатныхъ приложеній: I Картинки изъ японской жизни (со многими рисунками въ текстѣ), составила по Пьеру-Лоти, Шредеру и другимъ источникамъ *Е. Н. Тихомирова*. II **Сочиненія Шиллера** въ изложеніи и объясненіи *И. И. Ивановѣ.* 1) Шиллеръ – біографія; 2) Орлеанская Дѣва; 3) Марія Стюартъ; 4) Донъ-Карлосъ.—III Сборникъ разсказовъ **Генрика Сенкевича** и **Элизы Ожешковой**, въ переводѣ *В. М. Лаврова.* IV Избранныя сочиненія **Лермонтова**, подъ редакціей *Д. И. Тихомирова.*

Подписная цѣна на „Дѣтское Чтеніе“.
Безъ доставки на годъ . . . 4 р. 50 к.
Съ доставк. и перес. на годъ 5 — “

Подписная цѣна на „Дѣтское Чтеніе“ съ „Педагогическимъ Листкомъ“ (8 кн.).
Безъ доставки на годъ . . . 5 р. 50 к.
Съ доставк. и перес. на годъ. 6 „ — „

За-границу „Дѣтское Чтеніе“ съ Педагогическимъ Листкомъ“—8 руб.

ДОПУСКАЕТСЯ РАЗСРОЧКА

Подписка принимается въ редакціи: Москва, Б. Молчановка, д. № 24, Д. И. Тихомирова и у книгопродавцевъ. Книгопродавцамъ уступку 5%.

Плата за объявленія въ журналъ „Дѣтское Чтеніе“ за цѣлую страницу 40 р. За полстраницы 15 р.

Оставшіеся комплекты журнала „ДѢТСКОЕ ЧТЕНІЕ“ за прежніе годы съ 1897—1904 гг. по 4 р. 50 к. безъ пересылки.

Издательница **Е. Н. Тихомирова.** Редакторъ **Д. И. Тихомировъ.**

При журналѣ „Дѣтское Чтеніе“ и „Педагогическій Листокъ“ организованъ книжній складъ изданій Д. И. Тихомирова: 1) Библіотека для семьи и школы: 2) Учительская библіотека.

Каталогъ высылается безплатно по первому требованію.

Открыта подписка на 1905 г.

НА ЖУРНАЛЪ ДЛЯ ВОСПИТАТЕЛЕЙ и НАЧАЛЬНЫХЪ УЧИТЕЛЕЙ

„педагогическій листокъ"

ТРИДЦАТЬ СЕДЬМОЙ годъ изданія.

Министерствомъ Народнаго Просвѣщенія РАЗРѢШЕНЪ къ выпискѣ, по предварительной подпискѣ, для учительскихъ библіотекъ и безплатныхъ народныхъ читаленъ.

Журналъ выходитъ 8 разъ въ годъ, книжками около 5 листовъ

Въ **„Петагогическомъ Листкѣ"** печатаются статьи по вопросамъ домашняго воспитанія, элементарнаго обученія въ школѣ и дома, по гигіенѣ домашней и школьной, законовѣдѣнію, очерки по литературѣ, по искус. ству, общей географіи и общественно школьнымъ вопросамъ и другія общенаучныя статьи для самообразованія воспитателя и учутеля, **періодическій указатель** дѣтской и учебной литературы, содержащій въ себѣ краткое изложеніе и разборъ **вновь выходящихъ книгъ** для дѣтей, учебныхъ руководствъ и пособій для родителей, воспитателей и учителей.

Въ Журналѣ принимаютъ ближайшее участіе:

Гг. Анофріевъ В. И.—Вагнеръ В. А.—Волковскій Д. Л.—Галанинъ Д. Д.—Гольцевъ В. А.—Ельницкій К. В.—Ермиловъ В. Е—Зенченко С. В.—Ивановъ И. И—Каллашъ В. В.—Коганъ П. С.—Оболенскій М. Е.—Скабичевскій А М.—Скворцовъ Н. А.—Тихомировъ Д. И. и многіе другіе.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки на годъ	1 руб.	75 коп.
Съ доставкой и пересылкой въ годъ.	2 „	— „
Съ доставкой и пересылкой на $^1/_2$ года.	1 „	— „
„Петагогическій Листокъ" вмѣстѣ „Дѣтскимъ Чтеніемъ" на г.	6 „	— „

Адресъ редакціи:

МОСКВА, Бол. Молчановка, домь 24, Д. Ив. Тихомирова. **ТЕЛЕФОНЪ№ 2-98.**

Подписка принимается и во всѣхъ извѣстныхъ книжнихъ магазинахъ

„ПЕДАГОГТЧЕСКІЙ ЛИСТОКЪ" вмѣстѣ съ другими литературно-петагогическими трудами Д. И. Тихомирова, **удостоенъ золотыхъ медалей—на Всемірной Парижской выставкѣ 1900 года и на международной выставкѣ „Дѣтскій Міръ" въ Петербургѣ (1904 г.).**

Издательница **Е. Н. Тихомирова** *Редакторъ* **Д. И. Тихомировъ.**

НОВЫЙ ЖУРНАЛЪ
РАБОТЪ И РАЗВЛЕЧЕНІЙ
„Дѣло и Потѣха"

ЖУРНАЛЪ ЯВИТСЯ ДОПОЛНЕНІЕМЪ КЪ ОБОИМЪ НАШИМЪ ЖУРНАЛАМЪ, НО ЗАМѢНИТЪ ИХЪ НЕ МОЖЕТЪ,

Матеріалъ приспособленъ для младшаго и средняго возрастовъ въ видѣ легкихъ и болѣе сложныхъ работъ и ремеслъ.

ПРОГРАММА:

1. Ручной трудъ, работы, занятія, ремесла, описаоіе и примѣненіе ихъ. 2. Кустарный промыселъ значеніе его, описаніе быта кустарей и ихъ производствъ. 3. Работы и занятія на вольномъ воздухѣ, популярные очерки по садоводству, огородничеству, лѣсоводству и проч. 4. Естественноисторическіе очерки и разсказы. 5. Открытія и изобрѣтенія. 6. Жизнь человѣка у насъ и въ чужихъ краяхъ. 7. Полезные совѣты и свѣдѣнія. 8. Подвижныя игры. 9. Шарады, загадки, шутки и проч, 10. Разсказы, сказки, пьесы, 11. Рисунки въ текстѣ

12 №№ ЖУРНАЛА съ рисунками въ текстѣ.

15 БЕЗПЛАТНЫХЪ ПРИЛОЖЕНІЙ игръ, занятій и работъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

На **1 годъ** съ доставкой и пересылкой при подпискѣ въ конторѣ журнала, въ книжн. маг. **Н. Лидертъ** и въ конторѣ **Н. Печковской**, Москва,

ОДИНЪ РУБЛЪ.

во всѣхъ же остальныхъ мѣстахъ—**1 р. 20 к.**

За границу **2** р.

Пробный № высылается за 2-хъ копеечную марку.

Редакція и Контора: *Москва, М. Дмитровка д. № 6.*

Отдѣленіе Конторы: *Кн. маг.* **Н. Ѳ. Лидертъ**, *Москва, Петровскія Линіи.*

Редакторъ-издатель **А. А. Ѳедеровъ Давыдовъ.**

Журналъ для дѣтей младшаго возраста

(отъ 5—9 лѣтъ)

„СВѢТЛЯЧОКЪ“

ГОДЪ ИЗДАНІЯ IV-ый.

Ос. Отд. Уч. Ком Мин. Нар. Пр. **ДОПУЩЕНЪ** къ выпискѣ по предварительной подпискѣ въ городскія учил. дѣтскіе сады и пріюты, въ безпл. народн. читальни и библ. и для публ. народн. чтеній и въ средн. учебн. заведеній

Удостоенъ на международной научно-промышленой выставкѣ „Дѣтскій Міръ“ серебряной медали.

Журналъ выходитъ **2 РАЗА** въ мѣсяцъ

книжками, на плотной бумагѣ крупнымъ шрифтомъ, съ иллюстраціями.

ВЪ 1905 году ЖУРНАЛЪ ДАСТЪ

24 **КНИЖКИ ЖУРНАЛА.**

26 **ПРЕМІЙ:** игры, занятія, работы, лото, кубики, калькомани и проч, для вырѣзыванія и склеиванія.

въ числѣ премія будутъ даны:

1 **ОТКРЫТОЙ КАЛЕНДАРЪ-ЕЖЕДНЕВНИКЪ**, съ интереснымъ текстомъ и рисунками.

1 листъ для склеиванія „Крестьянское хозяйство“.

2 новыя оригинальныя игры. 1. Какъ учиться рисовать.

1 театръ **„Петрушка“ съ подвижными фигуреми.** При немъ подробное описаніе устройства, и 4 піески.

1 **ОПЕРА „Грибной переполохъ“.**

1 книжка **„Петя-Пѣтушокъ, Золотой Гребѣшокъ“. Русскія народн. сказки.**

1 книжка **„Кума-Лиса“. Русскія народныя сказки.**

6 **рисунковъ** въ краскахъ.

6 **листовъ „Самодѣльныя игрушки“.**

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

На годъ безъ пересылки	2 р. 50 к.
„ „ съ пересылкой	3 „ — „
„ 1/2 года.	1 „ 50 „
За границу	6 „ — „

Пробный № высылается за 7-ми копеечную марку.

Редакція и контора:
МОСКВА, М. Дмитровка д. 6.

Отдѣленіе конторы:
Кн. маг. Н. ЛИДЕРТЪ,
Москва, Петровскія Линіи.

Редакторъ издатели **М. Ѳ. Линдертъ, А. А. Ѳедововъ-Давыдовъ.**

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1905 г.

на ежедневную (не исключая послѣпраздничныхъ дней) дешевую, литературную, иллюстрированную и общественной жизни (по расширенной программѣ, въ увеличенномъ размѣрѣ, вполнѣ могущую замѣнить дорогія газеты) газету

„КАВКАЗСКІЙ ЛИСТОКЪ"

ГОДЪ III.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

За 340 годовыхъ номеровъ

(форматъ газеты $13^1/_2 \times 9^1/_2$ верш.	На годъ	На полгодъ	На мѣсяцъ
Въ Тифлисѣ	2 р. 50 к.	1 р. 60 к.	35 к.
Съ пересылкой	3 р. 75 к.	2 р. „ .	40 к.
Заграницу	8 р. „	5 р. „	1 р.—

Для служащихъ: закавказскихъ ж. д, военныхъ частей, сельскихъ общественныхъ канцелярій (черезъ управленіе, командировъ и уѣздныхъ начальниковъ) съ пересылкой на годъ 3 р. 20 к. Отдѣльные номера въ Тифлисѣ по 2 коп., а въ другихъ городахъ и на станціяхъ ж. д. по 3 коп. Новые подписчики 1905 года, желающіе получать теперь-же газету— доплачиваютъ до 1-го января въ Тифлисѣ 20 коп., а иногородніе 30 г, за каждый мѣсяцъ.

Редакція, вступая въ третій годъ изданія своей газеты и идя навстрѣчу читателямъ, особенно серьезное вниманіе обратитъ на кавказскую и общероссійскую хронику, на свѣдѣнія русско-японской войны, а также на художественный отдѣлъ, помѣщая всевозможные рисунки изъ общественной жизни.

Торговому классу, какъ мѣстному, такъ и россійскому, будетъ давать свѣдѣнія о прибывшихъ грузахъ, наложенныхъ платежахъ и о грузахъ, неполучившихъ получателями и пр. необходимыя свѣдѣнія.

Такса на объявленія: траурныя отъ 1 руб. до 2 руб.; обыкновенныя на 1-й страницѣ 4 коп., на остальныхъ—по 3 коп. за строчку петита. Квартирныя и трудовыя—по 20 коп. за каждое объявленіе.

Пріемъ подписки и объявленій: въ **Тифлисѣ**—въ редакціи, уголъ Ртищевской и Солодакской, домъ Бебутовыхъ, № 22; въ **Типографіи** газеты „Кавказскій Листокъ", Вельяминовская, № 7; **„Бюро Труда"** Эриванская площадь, противъ сквера, караванъ-сарай Тамамшевыхъ. Иногородные адресуютъ въ **Тифлисъ** на имя **редакціи**. Газета имѣетъ собственную **совершенно новую типографію**, которая принимаетъ частные и казенные заказы по цѣнамъ **внѣ конкуренціи**

Редакторъ-издатель **Н. И. Тамамшевъ.**